

„BISER“ izlazi svakog mjeseca na 24 stranice.

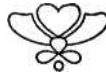
Cijena je listu za gjake (tablebu), učitelje (muallime) i muslimansko ženskinje K3-, a za ostale K 6*— godišnje za Bosnu i Hercegovinu, dok za sve ostale zemlje 8 franaka.

BISER

LIST ZA ŠIRENJE PROSVJETE MEGJU MUSLIMANIMA U BOSNI I HERCEGOVINI.

Za oglase plaća se prvi put za cijelu stranu 40, za pola 20, za osminu 6, a za šesnaestinu 4 krune. Slijedeća uvrštenja uz popust. Za prijevode oglasa iz jednoga jezika u drugi računa se 8 kruna po stranici.

Pojedini brojevi 50 helera. Rukopisi se ne vraćaju. ==
=Neplaćena se pisma ne primaju. =

PLATIVO I UTUŽIVO U MOSTARU.

Sve što se tiče administracije i uredništva lista, treba slati na adresu: „BISER“, Mostar (Hercegovina.)

Muharrem 1331.

M O S T A R

Decembar 1912.

vlasnik, izdavaatelj Prva muslimanska nakladna knjižara
i nakladnik: MUHAMED-BEKIR KALAJDŽIĆ.

Uregjuje: Redakcioni odbor.

Panislamizam i Evropa.

Arapski napisao: Azm zade Refik beg.

Prevodi: Ahmed Rašidkadić.

(Nastavak.)

Pošto se je eto na takav način završilo neprijateljstvo izmegju Turske s jedne a izmegju Austrije i Rusije s druge strane, Turskoj se i opet ne pruži prilika, da svoje rane, koje su nakon dugog ratovanja jako krvarile, vida, te da se ratnički podigne, jer sada opet bi izložena napadaju Francuza. Kako nam je poznato Napoleon Bonapart god. 1213. (po Hidž.) 1798. (po Isa a. s.) priredio je vojnu na Misir, te pošto ga je osvojio, prešao je sa svojom vojskom u Siriju i time Osmanlije stavio u veliku nepriliku. Ali junački otpor Turske vojske prisili ga, te se morade povući iz Sirije s namjerom, da se u Misiru smjesti, nu pomoću Engleskom ne mogaše ni to održati i Misir bi povraćen svom starom gospodaru.

Evropa pak nije niti jednog časa oklijevala, a da bi Tursku na miru pustila, nego uvijek s novim napadajima na nju iskršnjavala.

Pošto je Napoleon zasio na francusko prijestolje nastala zbliženje izmegju njegove i turske države. Nu to se nikako nije svigjalo Engleskoj i Rusiji, te odmah otpočeše sa napadajima. S jedne strane englesko ratno brodovlje, usidrilo se pred Čanak-Kalom i bezrazložno stranom ošteti, a stranom uništi tursku mornaricu; s druge strane Rusi prelažahu preko Dunava. Sva sreća za Tursku, da baš toga časa planu rat između Napoleona i Rusije. Rusi biše uz strašan poraz razbijeni, te tom zgodom dogje do ugovora u Talsitu 1808. godine 1223. (po Hidž.)

Bezprimjeran je slučaj da su oba vladara, još prije nego su počeli i pregovarati o miru promijenili svoja stanovišta i uz drugu kajdu udarili. — Kad su se oba cara u Talsitu, sastala predmet pregovora bio je dioba turskog carstva. — Aleksander I. zahti-

jevaše da Carigrad pripadne u njegov dijel, na što Napoleon ne htjede pristati. Na to car predloži, da se Carigrad učini slobodnom lukom, ali francuski imperator ne htje ni na to privoljeti. Napoleon ne bijaše od onih ljudi, koji nisu znali, kakva bi opasnost nastala po svjetski mir, kad bi Rusija zaposjela onako važnu tačku, kao što je Carigrad, ili kad bi mu došla u neposredni komšiluk. Dakle, to je uzrok, da pregovori nisu mogli uroditi nikakvim plodom, te da je i opet ostalo sve, kako je i bilo. Kad su Rusi i ovaj put uvidjeli, da su im sva nastojanja završena neuspjehom, počeli su birati drugi put, kako će svojoj pohlepnoj nestrpljivosti pribaviti uspjeha.

Megjutim Carigrad je tada preživljavao kritične časove revolucije: Selim III. bijaše se zauzeo, da reformiše vojsku i uvede disciplinu u nju, ali se time izvrše bijesu pomamnih Jenjičara, te izgubi prijestolje, a malo za tim i glavom plati. Mustafa IV., koji sada zasjede osmanski prijesto, bijaše za kratko vrijeme prisiljen, da carstvo prepusti Mahmudu II.

Ovi žalosni slučajevi, koji su se redali sve jedan za drugim, dade Rusima još većeg povoda za njihova neprijateljstva.

Rusi su vješti, da nagju uzrok svom napadaju, za to i ovaj put Turskoj navijestiše rat. Sad opet planu puška izmegju Rusa i Francuza, te na taj način Turska bi spašena iz očite pogibli. Rusija, da bi se što bolje oprla Francuzima, zatraži od Turske mir. I godine 1812. bi potpisan ugovor o miru u Bukurešta.

S time zajedno što je rusko neprijateljstvo na takav način, toga puta, privedeno kraju, Aleksander okrenu svoj pohlepni pogled na drugu stranu. Pošto je uvidio, da nije tako lahka stvar dijeliti Tursku, obrati se na druga sredstva za izvedenje oporuke Petrove, te potače stanovnike Peloponeza na ustanak za njihovu samostalnost. Poticanjem samog cara, Grci su osnovali tajno revolucionarno društvo sa centralnim odborom u Petrogradu, a pod predsjedništvom

jednog od ruskih velikih knezova. Ovo je društvo odmah otpočelo sa širenjem revolucionarnih ideja. Nije dugo prošlo, a ova je misao poplavila čitavi polotok Peloponeza i njegove stanovnike digla na ustanak. Peloponežani su sada podastrli turskoj vladi svoje tražbine i zaprijetili se ujedno, da će ustanak trajati sve dotle, dok im se i najzadnja tačka ne udovolji. Svi evropski kršćanski narodi priskočiše im upomoć i nisu birali sredstava, samo da se što prije pospješi dioba Turske. Usprkos sve odvažnosti Grka, usprkos toga što su iz Evrope dolazili mnogi dobrovoljci i oficiri, ne mogoše Peloponežani ustankom postići ono što su htjeli i taj neuspjeh izazva ponovno negodovanje Evrope. Rusko, francusko i englesko brodovlje poče krstariti ispred Pelaponeških obala, te usidrivši se pred Navarinom uništi Tursku i Misirsku mornaricu. Sad je tek Evropa učinila veliki pritisak na Portu, da se mora udovoljiti zahtjevima Grka. Visoka Porta je s mjesta ovaj nepravedni korak odbila. Rusija i opet navjesti rat. Turska se ne bijaše još ni od prvog rata s Rusima oporavila. Osim tog ona bijaše dugo vremena zaokupljena poslom za ugušivanje ustanka. Jenjičarski odžak bijaše se istom ukinuo, a inače se prilike u vojsci ne bijahu konsolidovale, za to bijaše za Tursku veoma opasno i opet se u rat upustiti. Pokraj takih okolnosti, turska se je vojska, iza malog otpora, počela pred Rusima natrag povlačiti. Rusi osvojiše čitavu Rumeliju do Edrena (Adrianopola). Evropa, koja mirnim okom gledaše sve te uvjete propasti Turske, kad uvidje da Rusi i Carigradu zaprijetiše, što se sa političkim ravnovjesjem u Evropi nikako ne slaže, predloži ona pregovore o miru iza kojih uslijedi Edrenska konvencija, koja je 1829. potpisana, a po kojoj se Turskoj povraća izgubljeni teritorij. (Nastaviće se).

A. Hifzi Bjelevac:

Pod drugim suncem.

(Nastavak.)

III.

Osvanulo sumorno proljetno jutro. Magla se još povlačila čitavom okolinom... Nije se moglo odrediti ili je oblačno, ili je samo to od velike magle. Zrak vlažan, težak. Izgledalo još rano premda se već bijaše podobro odanilo. Na livadi, na putu rijetko si vidio kojeg prolaznika; drugda prošla bi samo koja kola glavnim putem ispred žandarske postaje i skrenula putem prema Kruščici. Jedno beznačajno jutro kakva su rijetka u ovoj okolini.

Preko ćuprije putem, koji vodi od željezničke postaje prema Vitezu, koračao je čovjek zaogrnut crnom kabanicom polagano, a po crtama i izgledu lica već

si na prvi pogled mogao opaziti, da mu je nešto teško na duši. Čas bi se zaustavio, bacio pogled čitavom okolinom oko sebe i zastao. Uzdahnuo bi i zamislio se, a za tim nakon kratke stanke pošao opet lagano naprijed. Izgledalo, kao, da nerado ide. Kad je prolazio mimo žandarsku postaju istrči pred njega zapovjednik i prigije mu učtivo s riječima:

— Gospodine, doktore, kako je ocu od jutros?

— Od sinoć nije ga više megju živima, odgovori. prolaznik, Hamdibeg sin Ibrahimbega Jahjapašića.

— Umro? začugjeno priupita zapovjednik postaje nevjerujući riječima mladoga bega.

— Sinoć gospodine. Upravo se sad vraćam s pošte, odaklen sam brzojavio nekim prijateljima, koji će možda još danas stići na dženazu.

— Pokoj mu i rahmet njegovoj velikoj duši, a vjerujte mnogo će se oko orositi suzom teške tuge nad njegovim gubitkom.

— ■ Šta ćete, sudbina!... Umrijeti se mora, danas ili sutra! Niko se nije mogao spasiti. Liječnici su uložili svu vještinu, ali se nije moglo proti volji božijoj... Nestalo života — došla smrt!..

— Vjerujte doktore, da nikad ne ću zaboraviti dobrog bega! Ja ga poznam već deset godina, od kako služim u ovoj okolici. Možda više nego i sami, jer vi ste bili u svijetu, na školama, a ja sam bio s njim ovdje zajedno. Sirotinjska majka! Čisto nam je žao i neobično bilo, kad bi preko zime odselio u Travnik. Nešto nam falilo! Bog mu se duši smiluj!..

Hamdibegu tekle suze niz lice, slušajući jednog stranca s kakvim poštovanjem govori o njegovu ocu. Nije se mogao dulje zadržavati, jer je trebao biti kod kuće, da pripazi na sve, jer jutros, kad je otišao na poštu ostala su u kući gotovo samo ženskadija. Muris otišao u Travnik, da pokupuje što treba i obavijesti ostalu rodbinu, subaše takogjer kud ko razišli se...

Vijest o smrti Ibrahimbegovoj brzo se raširila. Još sinoć znala je bliža okolina, a u podne, kad je Hamdibeg sjedio s Murisom u sobi i, dok je hodža opremao mrtvacu stizali brzojavi od onih, koji radi udaljenosti nijesu mogli doći na dženazu.

Eto tamo istom otvorenih brzojava iz Sarajeva, Tuzle, Banjaluke, Brčkog, Županjca i t. d. i t. d. kojima prijatelji duhom hrle, da otaru suzu žalosnicu.

Iz Travnika, Zenice, Bugojna, pa i iz samog Sarajeva došlo mnogo Ibrahimbegovih prijatelja, da mu iskažu posljednu počast i otprate ga do groba i da vide, kad crna zemlja sakrije posljedne ostatke jednog plemenitog srca — jednog dobrotvora čitavog naroda.

Sve sobe bijahu pune. Pred vratima na kući s jedne i s druge strane posjedao svijet i čekao na dženazu. Nisu samo muslimani došli, nego čitava okolina bez razlike vjere bijaše se sakupila pred kućom. U svih na licu vidio se izraz iskrene tuge i saučešća nad smrću Ibrahimbegovom.

Oko tri sata po podne, kad je drugi voz doveo još preko stotinu Ibrahimbegovih štovatelja iz Travnik mejit*) je već bio potpuno opremljen.

Za tim je dženaza krenula niz cestu prema groblju gdje je odregjen vječiti stan Ibrabimbegovu tijelu, a njegovoj dobroj duši u dženetu...

Svak se grabio da ponese na rukama Ibrahimbega, niko nije mogao održati suze. Nekoji su i glasno plakali.

Za dženazom su išli okružni predstojnik sa mnogo činovništva svi u crnini, a za njima svijet, da se nije moglo okom pregledati.

Nakon što je pred džamijom klanjata dženaza, krenula je povorka na groblje, gdje su dvojica sinova: Hamdibeg i Murisbeg položili Ibrahimbegovo tijelo u grob.

... I za čas zasula ga crna zemlja...

Na stotinu ruku činilo dovu, da Bog udijeli Ibrahimbegovoj duši rajsko blaženstvo i na stotine oči orosilo se suzom. Nemuslimani otkrivene glave stajali su pobožno slušajući dovu imama, koja je svaki čas praćena sa: amin.. amin...

Čitavom okolinom vladaše tajinstvena tišina, sunce se kralo kroz oblake, kao da i ono razumije žalost tih svih, osobito oni koji su u Ibrahimbegu izgubili šticenika i pravog prijatelja.

I počeo se svijet razasipati, kad je imam proučio dovu. Grupa po grupa odlazila, šutke bez riječi dozivajući u pameti svaki sebi: da će svakom kucnuti posljedni čas... Ta život je kratak, ako ga čovjek upotrebi u dobro, a dug ako zlo čini...

Hamdibeg se uvratio s mezara odmah kući, da utješi ženskinje i razgovori se, a Murisbeg otpratio prijatelje svoga oca do željezničke stanice, da im se zahvali na dobroti, koju su im iskazali...

Večer se spustila na zemlju, a mrak počeo ovi-jati prirodu svojim crnim velom.

IV.

Megju braćom postojala velika razlika u shvaćanju i poimanju života i stvari. Razilazili se — daleko, daleko jedan od drugog, ali ipak ne tako daleko, da bi to urodilo ma kakvim nesuglasjem. I jedan i drugi imao je u svemu pravo, samo s tim što je svaki polazio sa drugog stanovišta. I Muris i Hamdibeg osjećali su živu potrebu sporazuma, ali nikad ne mogoše naći zlatne sredine. Dok je jedan tumačio jednu stvar, kako je shvaćaju u Beču ili Berlinu, ili uopće na zapadu, drugi je to gledao očima jednog istočnjaka.

Hamdibeg bijaše vrlo ozbiljan, naginjao više pesimizmu, ispitivao svaku stvar iz njezina začetka, kako se je već privikao na to kao liječnik kad traži i ispi-

*) Mrtvac.

tuje jednu bolest u njezinu začetku. U Beču, još dok je bio i mlagji, već prve godine odao se svom dušom isključivo liječničkoj znanosti i na svakom mjestu je... riječi u čitavu svom životu bio je samo liječnik! Muris bijaše naprotiv posve druga narav. Idealista, optimista, površan u svemu odan lagodnu životu posmatrao čitav svijet s njegove dobre strane i sve gledao kroz prizmu ljubavi i sreće. Pa ga tim više slučaj očeve smrti prenerazio. Trpio više radi toga nego Hamdibeg, pošto je bio dalje od oca i činilo mu se, kao da ga je i sam otac tako cijenio — cijenio kao slabijeg i davao mu manju važnost. To ga bolilo!

A nije znao da je otac drugačije to shvaćao, jer je i on polazio sa svoga stanovišta, ali posve trećeg...

Ibrahimbeg je poznao sentimentalnu dušu svoga Murisa, pa ga štedio da ne trpi previše znajući, da je Muris donekle i razmažen raskošnim životom i okolinom u kojoj se kretao.

U Hamdibegu si vidio na prvi pogled naš tip, čovjeka, koji je bliži nama i našem životu. To si mogao viditi i iz razgovora, držanja, općenja. U njemu nije Beč mnogo šta promijenio — jer je Hamdibeg ostao i u Beču Jahjapašić sin naše grude, koji je sve žalosti i radosti svoje domovine osjećao i dijelio, dok Muris bijaše u svemu tip jednog osmanlije.

Odgojen u Carigradu u najvišim krugovima, zadahnut tradicionalnim misticizmom jednog istočnjaka Muris bijaše svemu bliži osim onomu narodu iz kojeg je nikao, megju kojim je svijetlo božijeg dana ugledao. Da ga nijesi sreo u Bosni, gdje ti se predstavio kao: Murisbeg Jahjapašić mogao si u Carigradu dane i mjesece općiti s njim, a da ne bi poznao, da i u njegovim žilama kola vruća krv ponosnog Tvrtka i Sokolovića...

Odgoj mu dao sve osmanlijsko pa i ime nosaše: Jahjapaša-zade Muris!..

Po svršetku nauka stupio preporukom i zavorom nekih prijatelja u ministarstvo izvanjih poslova, gdje je mislio i ostati u službi Turske govoreći da, kad služi jednoj islamskoj državi, da s tim služi i onoj velikoj islamskoj ideji, koja svakim danom preuzimlje maha u islamskom svijetu.

No tomu se Hamdibeg protivio. On se nije mogao složiti sa Murisovim nazorima, te nastojao oko Murisa, da ga pridobije, da Muris ostane u Bosni, megju svojim i tako direktno u prvom redu koristi svome narodu, koji mora, da mu je preči od svih drugih naroda...

Tu se razilazili i nastajala megju njima ozbiljna prepirka. Na koncu Hamdibeg popustio živjoj naravi svoga brata i napustio misao, da zaustavi Murisa.

„Bog zna kako ga sjajna budućnost čeka!“ — rekao bi sebi — „pa za što da mu budem uzrokom! Svak je tvorac svoje sreće, ali bi nekad i to trebalo žrtvovati za sreću bližnjega...“.

Oni ostali sami. Rodbina se razišla nakon nekoliko dana i za čas počelo sve po starom. Jedino što se je na Ibrahimbegovu mezaru zelenila trava. Njega nije bilo.

Muris to nije osobito osjećao, pa ni Hamdibeg, ali nestanak i pustoš najviše su osjećali Ibrahimbegovi ljudi, kojima je sada falio vogja i branitelj.

Oni ga se više sjećali i nazivali mu rahmet, nego njegova vlastita djeca.

Hamdibeg nije mogao nadzirati ogromno imanje, koje je sada bilo njegovo vlasništvo i njegova brata Murisa i sestre, nego je povjerio nadzor subašama, dok svrši liječničke ispite, a Muris nije imao ni smisla, da radi o tome.

I tu malu promjenu već prvih dana osjetili kmetovi i pridržnici Jahjapašića, i još više žalili i plakali za starim begom, koji im se više ne će nikad među njih vratiti.

A tako prolazio dan za danom jedan ko i drugi Hamdibegu u čitanju, a Murisu u lovu i zabavi.

Nakon četiri mjeseca, nekako polovicom augusta rastala se braća na kolodvoru u Zenici.

Hamdibeg ostao opunomoćen, da uredi imanje, da ga da u zakup i šta god hoće učini, a Muris otputovao u Carigrad. Braća se rastali hladno pruživši jedan drugom ruku i zažalivši sretan put!.. Voz pošao, Muris ustao na prozor, dobacio bratu: alah emanet... i zurio tupo na varoš, koja je počivala u tihom ljetnjem snu. Nešto ga zabolilo u duši — postalo mu teško. Nehajno tužan zavalio se na mekano šilte prvoga razreda i zadubao u misli.

On, Muris odlazi iz svoje domovine, koju je poznavao tek iz zemljopisa, odlazi tamo, gdje je odrastao, gdje žive i gdje mu je tako dobro!...

Bosna bijaše za nj, kao i ostale zemlje, kuda je proputovao, jedino s tom razlikom, što mu ovdje ostaje brat, sestra, rodbina, imanje...

A ta brda, ta polja i livade, rijeka Bosna niz koju putuje ne bijaše za nj ništa osobita. Tako je nešto vidio i drugdje. Lijepo je. To on i ne niječe. Ali mu ne bijaše u srce — nije za nj priraslo.

Muris će to sve naći u Carigradu; malu rijeku zamijeniti će veliko nepregledno more, te šume i brda velike planine — a ljepotu — još veća ljepota bajna Istoka.

Ali mu ipak bijaše nešto teško pri duši. Nu on o tom nije htio dalje misliti.

Namjestio se udobno na svome mjestu i uzeo čitati dnevne novosti iz lista kojeg bijaše na stanici kupio.

Hamdibeg ostao još dugo na kolodvoru. Činilo mu se, kao da će taj isti vlak vratiti se sada s druge strane, da još jednom vidi Murisa, da se još s njim porazgovara ne bi li ga kako god sklonuo da ostavi Carigrad i da se nastani na svome imanju. Da ostane,

da koristi svome narodu. Ta on je tako naobražen! Da radi za narod, da ga vodi i upućuje; da ga brani i čuva.

Ali badava! Sva nagovaranja Hamdibegova ostala su beskorisna. Murisbega je nešto vuklo u Carigrad — među tugje od svojih kojima je tako potreban bio.

Kasno u noć vratio se Hamdibeg u svratiste, uzeo sobu i spremio se, da spava. Nu nije mogao. Htio da misli na sve: i na Murisa i na imanje, na narod, na bosanski narod poglavito muslimane, pa onda na sav Islam i na koncu na se...

... I opet se vratio Murisu. Za što nije ostao, — pa za što nije ostao još mjesec — dva dana? Dok se smrtonjica provede, dok se nasljedstvo uredi? Nego onako:

„Hamdibeg! Idimo da ti potpišem punomoć...”.

I na sudu i ne gledajući šta je otiskano, a šta rukom ispisano na punomoći potpisao...

Šta god hoće!.. Samo je on morao otputovati — više se nije mogao zadržati!..

— „Služba me zove...”, na poslijetku rekao, kad ga je Hamdibeg nagovarao.

Hamdibeg razmišljao dalje: Otac je već umro. Ostao sam da upravlja velikim imanjem, kojeg i ne poznaje. Od očeve smrti nije ništa učinio, osim što se je za ispit spremao. A tamo treba mnogo rada — ozbiljna rada i truda, da se uzdrži u redu, kako ga je otac držao.

Da sam upravlja imetkom, da žive me g j u očev i m l j u d i m a , da s n j m a dijeli — radost i žalost?! Da podjeli sve i svoje sebi pridrži? Da proda i novac kapitalizira? Da sve da u zakup poštnu čovjeku i posveti se isključivo svome zvanju? Nije znao.

Noć je prolazila i počeo već dan bijeliti. Hamdibeg nije mogao usnuti. (Nastaviće se.)

Musa Ćazim Ćatić:

Ostnanlijski pjesnik Galib-dede.

Nema sumnje, da je šejh Galib-dede jedna od najmarkantnijih pojava na osmanlijskom parnasu starijeg doba i po kvantumu i po kvaliteti svojih pjesničkih radova. Šta više za njega se bez ustezanja može reći, da zauzima veoma vidno i odlično mjesto među najboljim umjetnicima cijelog islamskog istoka.

Rodio se je u Carigradu 1171. po hedžri (1749. po Is.) od vrlo pobožne i dobre majke Etnine i oca Mustafa Resid efendije, koji bijaše tajnik kod nekoliko vezira, a na koncu perovogja velikog vijeća (divana) na carigradskoj porti.

Šejh Galib je početne nauke primio od oca, a onda počeo po... muderiska predavanja u Fatihovoj džamiji, gdje se je među svojim drugovima

Odlikovao velikom inteligencijom i svestranim shvaćanjem propisanih naukovnih predmeta. Uz to je on slušao predavanje glasovitog mističnog djela „Mesnevije“ pred tada poznatim perzeologom Neš'et efendijom, a to je djelo ostavilo silni upečetak na kasniji život i pjesnički rad Galibov, kako ćemo to vidjeti u slijedu, ovog prikaza.

Još tada kao vrlo mlad dječak Galib bijaše niži činovnik kod velikog vijeća na porti. Nedovršivši započete nauke, krenuo je u Konju, da se zaredi u derviški red Mevlevija, čiji gorljivi ljubitelj bijaše.

Srce, puno vatrene čežnje i velike mistične ljubavi, koju je crpilo iz „Mesnevije“, neodoljivo ga vuklo posvećenom grobu, njena autora i dubokog mističnog filozofa, Mevlana Dželaludina Rumije, koji je osnovao mevlevijski red. Njegov se grob u to vrijeme smatrao svetištem i čabom pobožnih derviša na cijelom islamskom istoku.

Galib je htio u glavnoj konjijskoj tekiji kraj toga groba provesti tri godine propisanog dvorenja kao džan*), prosvjećujući se u neposrednoj blizini duhom velikog svog pira; ali je prije — nego što je navršio propisano trogodišnje dvorenje — morao ostaviti Konju i povratiti se u Carigrad. Njegov naime, otac Mustafa Rašid efendija nije mogao snositi žive želje za svojim jedinim evladom, pa je nekoliko puta izravno i neizravno molio Čelebiju, da mu dozvoli sinu povratak u prijestonicu, te da tamo u mevlevijskoj tekiji na Jenikapiji dovrši svoj „čille“. Galib je dakle preko svoje volje otišao iz Konje i u Carigradu se zaredio kod tada glasovitog šejha Sejid Ali Nutkije.

Poslije ovlaštenja na „iršad“ povukao se u očinu kuću na Sudlidži, gdje je počeo pisati svoje neumrlo djelo „Ljepotu i Ljubav“. Već do tada su njegovi gazeli išli od ruke do ruke, a glas s jezika na jezik, te su članovi carigradske duševne aristokracije i pjesnici hrlili u posjete mladom mevlevijskom umjetniku, da u njegovu društvu provedu po koji čas, smatrajući ga dragocjenim užitkom i nasladom.

*) Tako se u mevlevijskom redu zovu oni derviši, koji — istom stupivši u red — moraju tri godine u tekijskoj kuhinji posluživati, tekiju čistiti kandilje paliti i druge unutrašnje poslove obavljati. Kroz te cijele tri godine oni ne smiju iz tekije na polje izići bez dozvole nadstojnikove, niti se ičim — osim vjerskih obreda — baviti; dapače kroz to im je vrijeme po propisima mevlevijskog roda strogo zabranjeno čitanje i nauka. Tek kad navršše t.zv. „čille“, t. j. trogodišnju dužnost dvorenja u tekijskoj kuhinji, onda počimaju pred kuhinjskim prefektom (kazandžijom) učiti „Mesneviju“ i „Minhadžul-fukara“ (Putokaz siromašnih), djelo, u kojem se govori o mevlijskim obredima i životu prvaka i predstavnika toga mističnog reda.

General mevlevijski stanuje u Konji, a zove se „Čelebija-ili „Aziz“; on je ujedno glavnik konjijske tekije i kao takav ima dužnost osmanlijskim vladarima opasivati mač, kad stupaju na prijestolje. Glavnici drugih mevlevijskih tekija zovu se „Dede“ a oni koji su navršili „čille“ — derviši.

Pjesnikov, atelier bijaše tada pravo ognjište i zasadište blagotvornih ideja, koje su otkrivala obzorja novih do tada nepoznatih pjesničkih ljepota.

Kad je glavnik mevlijske tekije u Galati, Numan beg bio riješen tog zvanja, na njegovo mjesto bijaše imenovan neki šejh iz unutrašnjosti, koji — ne prispevši u Carigrad — u putu umrije. Tada je eto posredovanjem tekijskog šejha na Jenikapiji izabran na to važno mjesto Galib, a taj se izbor u carigradskim učenim krugovima smatrao velikim i rijetkim događajem, jer Galib svojim znanjem, svojim uzornim i otmenim životom bijaše jedinstvena pojava među tadanjim pjesnicima i obrazovanim ljudima turske prijestonice.

Od toga časa galatska je tekija bila stjecište osmanlijske elite, a njezin glavnik najpopularniji i najomiljeniji čovjek u Carigradu. Svaki gazel, svaka riječ mladog galatskog šejha — kako ga tada nazivahu — prenosila se s usta na usta, a ugled mu sve više rastao, pa i sami sultan reformator Selim III. češće bi puta — osobito kad bi se učila mukabela — pohodio galatsku tekiju, gdje bi se u njegovoj prisutnosti obavljalo bogoslužje uz propisane mevlevijske ceremonije.

Sultan Selim III. je neizmerno cijenio i poštovao šejha Galiba, pa ga češće i nagragjivao carski i obilato. Tom vladarevom naklonošću prama bogodanom pjesniku mnogo se je koristio i mevlevijski red, a poglavito galatska tekija. Sultan Selim III. je na poticaj Galibov popravio „zelenu kapulu“ na turbetu Mevlana Rumije u Konji, pa mevlevijsku tekiju u Galati i Kasimpaši i t. d.

Pjesnika je više nego iko cijenio njegov učitelj perzijske književnosti, Neš'et efendija, koji mu je u početku pjesničkog rada dao i pseudonim „Esad“; on je pak prama svom učitelju, kao zahvalan učenik uvijek gojio veliku ljubav i poštovanje, kako nam svjedoče ove njegove riječi:

Ti si nov mi život dao,

Ti mi narav uljepšao...

I Neš'et efendija je pjesme pisao; ali se njegovi umotvori ne mogu ni iz daleka porediti ni s najneuspješnijim pjesmama njegova učenika, jer Neš'et efendija ne bijaše od Boga dani pjesnik, nego strogi učenjak. Čudnovato je, da su i Galibovi neki gazeli, kojim je imitirao svog učitelja, vrlo slabi, skoro bez ikakve vrijednosti.

Mladi galatski šejh najvećom ljubavlju i poštovanjem u svojim djelima spominje svog oca, Mustafa Rašid efendiju, čiji je odgoj — regbi — mnogo utjecao na pjesnikovu dušu, da se razvije do potpune pjesničke individualnosti. On u jednom gazelu pjeva: O Galibe, ja slijedim stope dragog oca svoga, Kog sam vazda dužan hvaliti i za njega se moliti Boga. Vječno Allah povrhu mene nek njegovu drži sjenu, Ovaj svijet vasioni ja poznajem tek po njemu.

Kad je dovršio svoje besmrtno djelo „Ljepota i Ljubav“ šejh Galib je na poticaj svog oca u jednoj oveloj pjesmi opjevao pejgamberov miradž (Ulazak k nebu). On nam o tom u uvodu te pjesme sam pripovijeda:

U pjesmu se još ne b'jaše
o miradžu priča svila —
Ah, ta ljubav, ta ljepota
Bez krune je svoje bila.

Pa moj otac meni reče:
— „Daj zapjevaj i o ovom!...“
I ja pjesmu tu dovrših
Duševnim mu blagoslovom.

Kad u sv'jetu ljubavi je
Mogao mi vogja biti,
Zar očinstvo svoje ne bi
Opet mog'o obnoviti!?!..

Ovaj sujet (pejgamberov miradž) opjevali su mnogi osmanlijski pjesnici kao Belig, Hakanija, Sabit Uzičanin, Sulejman Čelebija, autor poznatog „Mevluda“, koji se i kod nas u Bosni uči prilikom pejgamberova rođen-dana, i t.d.; ali ni jedan ga nije uspio obraditi onako lijepo, s onoliko ljubavi i volje kao mladi galatski šejh. Ovaj bogodani pjesnik je umro od sušice u četrdeset i prvoj godini svog blagoslovljenog života (1790. po Is.), ostavivši iza sebe uciviljenog sije-dog oca i ženu, oslobojenu gruzijsku dvorsku robinju, koju mu je sultan Selim III. poklonio bio. Zadnji distihon na kraju njegova kompletnog „Divana“ ovako glasi:

Doć će vrijeme, kad će mene prijatelji spominjati
I mog društva, o Galibe, svaki trenu c'jenit znati!..

Ovo se proročanstvo ispunilo, jer danas sva osmanlijska elita i duševna aristokracija najdubljim poštovanjem spominje ovog velikog pjesnika i diči se s njime kao s jednim od najvećih sinova turskog naroda.

Šejh Galib je dakle vrlo rano preselio u vječnost, a da je sa svojim snažnim pjesničkim poletom, sa svojom orlovskom maštom proživio još nekoliko ljeta, bez sumnje bi stvorio takovih monumentalnih djela u turskoj lijepoj književnosti, kakvim bi se mogli podičiti i najnapredniji, najkulturniji narodi na svijetu. Ipak kroz svoj kratki život Galib je mnogo učinio za osmanlijsku literaturu, ostavivši iza sebe jedan veliki kompletni „Divan“ gazela, munadžata (himna Bogu), natova (pjesma u slavu pejgambera), zubaija i t. d. i najljepšu tursku pjesničku pripovijest „Ljepota i Ljubav“, kojom je na istoku prvi udario temelj simbolističkoj poeziji. Osim toga napisao je komentar na „Mesneviju“ i arapski komentar na K'josedž-dedevovo mistično djelo „Sohbetus-sofije“ (Intimni razgovori).

Galibovi svi gazeli osnivaju se na misticizmu i baš misticizam je poglaviti uzrok, da je on u svojoj „Ljepoti i Ljubavi“ krenuo simbolističkim smjerom.

Kad god ja u ruke uzmem to remek djelo osmanlijske poezije, moram vazda ostati zapanjen pred veličinom Galibova stvaralačkog genija, koji ga je stvorio. Čini mi se, da tada osjećam sve krize njegova misticizmom opojenog prometejskog duha i rekao bih, da vidim plamen njegovih svijetlih očiju, u kojim se odražuje moć božanskog nadahnuća i turobno blijedilo visokog mu čela, koje obuhvaća sve dubine i visine, sva spokojstva i bure sve istančane slike, sjene, svjetla, boje, kompozicije, mirise i žive refleksije, što se ne daju riječima izreći. Jest, ja tada osjećam sve naslade njegove samohvale i sve ljepote njegove mistične ljudske samosvijesti i ponosa, koje izbijaju iz ovih krasnih stihova:

Srce moje, srce moje,
Što te tako tuga mori?
Ah, ma da si ruševina,
Ti si hazna začarana
Gdjeno silno blago gori.

Ti si biće uzvišeno:
Pokretima svojih krila
Angjeli ti klanjaju se —
Ti si duša: bliznac ti je
Dah velikog Džebraila.

Dobro motri bivstvo svoje:
Ti sveg sv'jeta suština si,
Diglo si se iznad svega. Ti
si čovjek... u očima Vasione
zjenica si!..

Tek nakon duga i duga razmišljanja čovjek po-crne shvaćati uzvišenost i snagu Galibove velike duše i širokog pogleda, koji obuhvaća sva nebesa, sve zvijezde i sunca.

Povučen u samoću svoje — poput mistične filozofije — mračne sobice tekijske i promatrajući u predvečerje zalazak sunca za zelene bosporske gore, on pjeva:

Zublja moje duše sitnim plamom gori,
Kom su tjesne megje beskrajnih nebesa;
Grudi su mi gn'jezdo svijetla i kr'jesa:
Takog sv'jetla nema ni na Sinaj-gori.

„Meni se čini — veli turski književnik Ahmed Hikmet — da nije Mevlana Dželaludin Rumija napisao svoje besmrtno djelo „Mesneviju“, da bi šejh Galib mogao pobožna mevlevijska srca osvjetljivati produktima svoje bogodane duše, koja je gorila u živoj mističnoj ljubavi prama Bogu i njegovu poslaniku“.

Ni sami Hassan bin Sabit nije mogao u svjema svojini panegiricima bolje i ljepše pohvaliti Muhameda (a. s.), ni prama njemu izraziti više ljubavi, nego što je to galatski šejh učinio u ovoj cigloj kitici:

On je sveto Svjetlo, što se stvori prije svega, Ko
u drugo boštvo svoje vjerujem u njega.

Da shvatimo pravu veličinu ovog genijalnog pjesnika, koja dopire skoro do mudžize (stvaranje nadnaravnih pojava), dovoljno nam je znati, da je on svoj kompletni divan sastavio u dvadeset i četvrtoj godini života, a „Ljubav i Ljepotu“ poslije toga na dvije godine, dakle u „jutru mladosti“, kako to on sam veli:

Gle, u jutru mladih dana nad odbjeglom tminom
Otmene sam poezije opio se vinom!

Poslije imenovanja glavarem galatske tekije pjesnik je vrlo malo radova napisao: tek nekoliko mističnih gazela na perzijskom jeziku, nekoliko prigodnih kronograma i panegerika, u kojim je hvalio sultana Selima III. i njegovu sestru princezu Beghan, koja ga je veoma cijenila i češće posjećivala. Sva dakle svoja djela — kako rekosmo — napisao je do svoje 26. godine i postao u cvijetu mladosti vladarem pjesnika svog doba:

Mog su carstva podanici ideje i r'ječi.

Gazeli, koje je u ranijoj mladosti spjevao nijesu od bog zna kakve vrijednosti, a ni u kasnijim pjesmama te vrste nije se mogao uzvinuti do Fuzulije i Nedima. On o svojim prvim gazelima veli:

U neku vrst samohvale
Ja sam jednog dana pao
I stihove iznenada
Megj' drugovim' kovat stao.

Al sam opet pomislio:
Vrijednosti imat ne će
Kod pravije ljubavnika
Ti gazeli, to cvijeće.

Jer svaka je početnička,
Puna strasti i ludila —
U osvitku mladih dana
Splela ih je moja vila.

U „Ljepoti i Ljubavi“ kao i u poznijim njegovim gazelima ne vidimo toga samoponiženja, nego naprotiv češće se susrećemo sa stihovima, u kojim vrije ponos i samohvala, što katkad prelazi u autoapoteozu, kao što ćemo se poslije uvjeriti.

Interesantno je, da su Galibovi gazeli, koje je pod pseudonimom „Esad“ objelodanio, mnogo put ljepši i savršeni od onih gazela, što ih je pod pravim imenom u svijet pustio. Kao što vidimo u njegovu „Divanu“ čisto perzijskih i arapskih pjesama, tako ih dosta vidimo čistim turskim jezikom pisanih;

Duk'jdi umuzden puši sačagini
Ačdi g'jonullar deli bajragini.

Ičup, ičup kendi el□nden anin
Duramojup upmišim ajagini.

Čok surunup g'jozlemišim uzlejud
Ajaginin izini topragini.

Virmadi bir kimseje Galib gečid
Kande čevrdise soz irmagini.

Niz ramena prosu joj se Sa
koprenom kosa vrana I
razviše st'jeg ludila
Mnoga srca razdragana.

S čežnjom silnom u prahu sam
Trag joj stope pogledao
I iz njene pijuč ruke,
Nožice joj cjelivao.

Kad god na drum Galib svrne
Šumnu r'jeku pjesme svoje,
Tuda niko proć ne može,
Da od milja ne zapoje.

Pisac „Povijesti turske književnosti“ Šihabudin Sulejman veli, da ovako čistom turkovštinom nije mogao pjevati ni jedan turski pjesnik poslije Ališira Nevaije i Husejna Bajkare.

Ne znam zašto; ali meni je izmegju sviju predstavnika osmanlijskog parnasa iz prvog perioda, pa sve do Teufik Fikreta najsimpatičniji svojom pojavom i svojim manirama šejh Galib. Fuzulija, taj rastreseni ljubavnik, taj tužni slavulj najčišće lirike osmanlijske, bez sumnje je bio priprosti derviš sa poderanim gjubetom i neuredno omotanom turbanom oko glave. Nefija mi pak po svojim pjesničkim tvorevinama izgleda kao kakav u licu opaljeni korpulentni jeničarski aga s krupnim glasom i debelim pogledom, koji se tek povratio iz dugogodišnje vojne, a na čijem oholom licu imade više izražaja surove ćudi i naprasitosti, nego li miline i blagosti. Za Nedima se opet svakako zna, da je bio gurav i bekrija par exellenc.

Galibovu pak pojavu ja sebi ovako zamišljam: To je umiljat i otmen mevlevijski šejh crne pune brade, tankih obrva, zelenih očiju, koje gore vatrom neubuzdane ljubavi, krupnih trepavki, bijela lica, malko natrag zabačene odmjerene glave sa tankim zelenim turbanom. Čini mi se kao da ga sada vidim, kako kroz avliju mevlevijske tekije u crnom dugom gjubetu stupa ritmičkim korakom izmegju poredanih odanih mu derviša, koji ga dubokim naklonima s rukom na srcu pozdravljaju, a on im odzdravlja s onakovim osmjehom na usnama, kako ga kod svoje drage zamišlja;

S njenih usana slatkih
Osmjeha boja kapa....

U ovom derviškom naklonu manifestuje se njihova neograničena grozničava ljubav prama njihovu glavaru, a ta je ljubav jača od poštovanja i izrazitija od makakve odanosti.

Pjesnik „Ljepote i Ljubavi“ u svoje je vrijeme — kao što smo to već napomenuli — uživao viši ugled nego svi njegovi savremenici na osmanlijskom parnasu — i bio je toliko put čašćen od samog sultana i njegove sestre princeze Beghan. Šta više, tada se već na sva usta govorilo, da će biti imenovan šejhulislamom. On ne bijaše samo glavar jedne tekije i tankočutni pjesnik, nego jedan od najelegantnijih i najumnijih lica među duševnom aristokracijom osmanlijske prijestonice.

Koliko je važnosti davao čistoći i ljepoti jezika u svojim djelima, toliko je on -- od dana, kad je stupio u mevlevlijski red — pažnje posvećivao čistoći i otmenosti svog odijela. Kad je jednog petka za vrijeme učenja „mukabele“ došao u tekijsku sobu za „sima“, obučen u vrlo elegantno i fino odijelo, koje je bilo u potpunom skladu s njegovim harmoničnim tjelesnim ustrojem i simpatičnim licem, našao je kod svog sjedala jedno pismo, u kojem mu se smrću prijeti, „što se je preveć odao gizdi i lažnim čarima prolaznog svijeta, zaboravivši na Boga i odricanje, koje mevlevlijski red propisuje“.

Učenog i tankočutnog pjesnika ovo se pismo vrlo dojmilo. U srcu ga zabolilo, kad je vidio, da se među dervišima, koji njega tako žarko ljubljahu i poštovahu, nalazi i ovakovih nezalica, i ovakovih niskih stvorova. Galibu je naročito bilo žal, što su take nezalice u isto vrijeme bile počele iznositi kojekakove laži i potvore proti njegovu plemenitom zaštitniku, sultanu Selimu III.

Od tog doba pjesnik se je posve potegao u samoću svoje radne sobe, gdje je još nekoliko godina proveo pobožnog života, a onda od sušice umro.

Galib bijaše vrlo simpatična, učena i otmjena umjetnička ličnost. Ko god je s njim nekoliko časova u društvu proveo, privukla ga je njegova elegancija i odgoj, pa mu se ne bijaše moguće oteti simpatijama i ljubavi prama galatskom šejhu. Tako o njemu piše u svojoj „Tezkiri“ Esrar-dede, njegov savremenik i gorljivi prijatelj.

Što su ga pak neki pjesnici toga doba kao Sururija izvrgavali javnom ruglu i šibali bičem svoje satire, to se imade pripisati jedino Galibovu izvanrednom pjesničkom talentu, inteligenciji i velikom glasu, na kojem su mu oni zavidili.

Carska sestra, princeza Beghan, koja je od svog brata tražila glavu kapelnika dvorskog orkerstra, Sadulah bega, kad je čula za neke njegove nepodopštine, što ih je počinio, neučavajući u glazbi haremske ro-

binje, eto ta okrutna i krvava princeza gojila je visoko poštovanje i duboku odanost prama nježnom galatskom šejhu. Dok ga je ona ljubezno i umiljato obasipala riječima „Pamučni moj šejhu!..“, bogodani je pjesnik, sav razdragan njenom naklonošću, pjevao:

Svjetlom svoje milosti je
Dušu moju ispunila
Isrce mi porušeno
Jednom rječi popravila;
ili
Sto put svojom naklonošću
Stvorila je moje oči
Bujnom česmom, iz koje se
Radosnica suza toči.

Prvu zbirku Galibovih pjesama princeza je ukoričila i pozlatila, pa ih pjesniku poslala. On joj je tom prilikom spjevao pjesmu zahvalnicu, u kojoj slavi nju i brata joj sultana Selima III., a za koju je — kako se pripovijeda — bio nagrađen s deset hiljada dukata u zlatu. Šejh je zbog /ovih darova i carske milosti vazda osjećao neizmjernu zahvalnost i ljubav prama svojim visokim dobrotvorima.

Vrijedno je ovdje napomenuti, da šejh Galib — kraj sviju tih darova, naklonosti i poticanja od strane sultana i njegove sestre — nije mogao postati ni dobar panegirčki pjesnik kao Nef'ja. ni nenadmašiv gazelista kao Fuzulija. On je mnogo prije, nego što je počeo pisati pjesme u slavu svojih dobrotvora, izvijao na liri ponosni stih:

Na pjesničkome ja dvorim oltaru
Naravi svoje bogatome caru.
Iz tih riječi i iz ovog krasnog distihona:
Plamen srca svoga zamjenio ne bih
Sa svjetlošću Božjeg otkrića i java;
Svoje baklje ne bih. ni za mjesec dao,
Što no svojim trakom noću uljepšava —

razumije se, da je Galib bez ičijeg poticanja i bez reflektiranja na ikakovu osobnu korist pjevao, gonjen jedino prirodnim nagonom i ambicijom, da natkrili sve svoje savremene pjesnike. Tajna bogodana vatra, što je tinjala u njegovom srcu, najednom je poput vulkana buknila i iz nje se je pojavila „Ljepota i Ljubav“ u svoj svojoj milini i do tada nevigjenoj ljepoti. To je remek djelo dovoljno, da nam dokaže, e je galatski mladi šejh u cvijetu svoje mladosti sve starije pjesnike osmanlijske nadvisio plemenitošću svog osjećanja, majstorskim crtanjem lica i opisivanjem zgoda, te istančanim umjetničkim ukusom u pogledu izbora pjesničkih slika i figura. I zbilja, turski pjesnik Zija paša u svojoj autologiji „Harabatu“ potpunim pravom tvrdi, da je Galib na ovaj prolazni svijet došao samo zato, da stvori „Ljepotu i Ljubav“.

(Nastaviće se.)

Dva života.

(Pripovijest.)

Napisao: **Mirhab-Šukri Karišiković.**

(Nastavak.)

Ja mu na to nisam ništa odgovorio, nego sam nestrpljivo iščekavao, kada će otpočeti i šta će mi sve govoriti. Bio sam uistinu znatiželjan, i ako sam već unaprijed predmnijevao, da će biti govora o njemu i Džemili, odnosno o njihovu prvom poznanstvu i razgovoru, jer sam po Refikovom držanju uvidio, da je već počeo o Džemili misliti i računa voditi.

Refik je neko vrijeme šutio, zadubivši se u neke misli. Dva-triput me je pogledao i na očima sam mu primjetio, da se u duši bori, i da se ne može da odluči na to saopćenje. Ja više nisam mogao čekati, te ću prema njemu: — Dakle, što to može biti na stvari? Zar bar meni ne možeš povjerovati sve, kao svome od mladih dana drugu i prijatelju?..

Ove ga moje riječi takoše i nekud osokoliše. On se nenadano trže iz one zamišljenosti, pa će vesela glasa:

„O, ne! Ja se od tebe ni najmanje ne ustežem, od tebe ništa ne krijem i budi uvjeren, a to ti kao jedinom i najvećem prijatelju velim, da od tebe ne ću ništa kriti! Što ja znam — značeš i ti! Ti ćeš mi biti onaj, kome ću sve svoje veselje i zadovoljstvo, svoju tugu i patnju otkrivati — a isto mislim, da ćeš i ti to činiti, jer ta koga ovdje više imamo! Mi smo drugovi od djetinstva, i ostaćemo za vazda! O, reci mi, nije li tako! — to reče i blagi pogled baci prema meni kao da moli, da te njegove riječi potvrdim, da mu obećam i uslišam svakoj molbi. Ja se čisto iznenadih tom njegovu govoru! Nisam znao, šta bih mu odgovorio! Drugovi jesmo bili od prvog poznanstva i vazda smo zajedno bili, dok nije otišao na više škole, a kad bi se povratio prigodom ferija, ili kakvih praznika, opet bi nerazdruživi bili. Krili nismo ni do sada ništa jedan od drugoga — što sam ja znao, to je i on! A sada? Sada opet nenadano dolazi s ovakovim upitom i to baš u ono vrijeme, kad smo vazda zajedno i kada me o svakom svome koračaju izvješćuje. Pa šta da mu odgovorim? Rekao sam mu ukратно:

— Refiče! Ja ti najljepše zahvaljujem na tolikom povjerenju i budi uvjeren, da te kao pravog prijatelja držim i da će svaka naša riječ, svako naše djelo, svaka naša tajna ostati pri nama i niko o tome ne će ništa znati! Osim toga što god budem mogao učiniti za te — ne ću žaliti žrtava i truda, kao što i ti nisi nikada žalio radi mene!.... Refik na to skoči, pruži mi ruku, pa će: — Hvala ti, prijatelju! A sada ću ti reći, zašto sam došao! — na to sjede, pa nastavi: Kako sam ti već prije nekoliko dana govorio, ovih dana

morao sam odputovati u Beč, da polažem prvi državni ispit. Što se tiče same spreme — pa eto! Mislim, da će se nekako moći isplivati. Ostaću tamo po svoj prilici jedno dva do tri mjeseca, jer se moram tamo još malo pripremiti, pošto imam dosta poznatih gjaka, koji su prvi ispit napravili, pa će mi to donekle dobro doći, taj jer će me u mnogo što-šta uputiti, što sam ne bih mogao polučiti! Nije li tako? Ta znaš, da sam ne možeš iz knjige sve dobro shvatiti, kao kad s drugim zajedno učiš, jer dvojica više znadu... Ali sada, dragi moj prijatelju, dolazi nešto drugo!.... nešto, što me veže i sapinje, nešto što mi moju dušu, moje srce i moje misli vuče sebi, kao kad jaki vir u svoje kolo uhvati izmorenog plivača i za čas ga proguta kroz svoje ždrijelo, premda se on muči i nastoji, da toj sili izbjegne, da se te otvorene čeljusti riješi....

Istina on se muči neko vrijeme i napokon umire... dok obratno ja u tome uživam i čisto se naslagjujem u bujici te sile, koja već počimlje s mojim bićem ravnati i upravljati! Znaš me dobro! Sjećaš se onog jutra, kada odosmo u vinograd i kada tamo nagjosmo ono djevojče, onog angjela! Znaš, kad sam isto to jutro ugovorio s njome „rendesvous“ za po podne. I otišao sam! Najprije smo se jedno drugom predstavili, a onda smo zašli u razgovor. Već na prvim riječima mogao sam uvidjeti, da u tom djevojčetu ima dosta lijepa odgoja, dosta lijepih manira i inteligencije. Ah, ko sretniji, ko radosniji od mene! Stajala je preda mnom kao slika, koja ima sve potrebštine savršene ljepote! Ja sam se čisto smatrao, kao da se nalazim negdje izvan svijeta... negdje u drugom i ljepšem svijetu...

— Ah, gospojice Džemila! rekao sam joj: „Ta ima li iko ljepši od vas; a ima li iko sretniji sada od mene, što imam čast s vama razgovarati. A koliko tek mora biti sretan i blažen onaj, koji s vama razgovara — odnosno vaš dragi!“ Ona me na to pogleda, pa će u smijehu:

— O, ne! Ta nisam ja sama na svijetu! To mi bar previše laskate gospodine!.. Onakova sam, kako me Svevišnji stvorio!

— Ali ne budite time uvrijegjena, jer moje je to mišljenje, meni takova izgledate i ja moram ono kazati, što je na stvari! Zar ne, gospojice! Istina je nepobitna!

— Ali toliko baš nije! Vi se samo sa mnom šalite! Zar ne! ona će prema meni tako umiljnim glasom, kao da joj iz usta biser siplje.

— O ne! U mene je u ovakovim stvarima šala isključena, te vam ponovno velim, da ću današnji dan u analima svog života zlatnim slovima ispisati i ona će me vazda na vas sjećati kao što se i danas sjećam, kad vas prvi put vidjeh prije po prilici tri godine, kada ste pošla u vinograd na „Murad“. Vi se toga možda ne sjećate, ali ste meni još onda ostala u srcu,

u duši mojoj i., jutros sam vas na prvi pogled upoznao.,! Rekoh svom drugu: „Ono je angjeo, što se prije tri godine u jednom sokaku preda mnom stvori"! I zaista vi ste bila! Sve isto... Ni u čemu se niste promijenila, nego što ste danas odraslija.,. punija! Ona se na to kao zastidi i zakloni vatreni pogled za vrata.

Ostao sam tu kod nje oko tri sata, te smo se toliko u razgovor upustili, kao da smo stari poznanici. Momci i djevojke su prolazile tamo — amo, a ja sam stajao kao ukopan. Mene više drugo nije moglo zanimati, nego sam svoj pogled upro prema njoj, a svoje misli i osjećaje prepustio njoj! Zatim Refik ušuti, uzdahne, pa će opet:

— Ali kuda sam tako daleko otišao! Ta to ti sve znaš! Već sam ti s time glavu probio, što se rekne!

— Ah, ne! ne! Ta to meni osobito godi, a ja te potpuno razumijem, kao da se to sve sa mnom dogagja, ja ću na to.

Refik me na to blago pogleda, uze sa klupe knjigu, otvori je, zatim je brzo zatvori, pa će posve tihim glasom:

— I tako sam se s njome rastao, pošto smo ugovorili, da ćemo se na večer opet sastati. Ja sam gotovo svaki dan išao i što je koji dan prolazio, to sam sve više i više dobivao volju za razgovor, te je dolazilo časova, kada bih i do zore ostajao, pa opet... opet bi mi bilo malo... Najvolio bih, kada se od nje ne bih ni rastajao. A sada? Sada eto dodje čas, kad se to mora učiniti..!

Bio sam sinoć kod nje! Rekao sam joj sve, a ona bi pa prodje! Šutila je dugo... dugo, a onda će posve tiho: „Pa ja vam želim sretan put i dobar uspjeh". — Ja sam joj uz to rekao, da je zaboraviti ne ću i da ću joj preko tebe pisati... Eto, zato sam došao, da ti to kažem! Sve će preko tebe ići, jer znam, da sam u tome siguran i da ćeš me o svemu tačno izvješćivati. Je l' da ćeš mi tu ljubav učiniti? Je l', da ćeš mi na nju paziti... i da ćeš me u svemu izvješćivati? on će i pogleda me nekud tugaljivim pogledom, iz koga sam pročitao, da se u duši bori, jer sam znao, a i po njegovom se govoru vidjelo, da je zaljubljen u Džemilu i da jedino o njoj misli...

— O sve... sve ću ti drage volje učiniti... ja ću na taj njegov upit. Za tim smo još neko vrijeme na onoj klupi sjedili, a onda se je moj Refik sa mnom oprostio i otišao svojoj kući. O, kako mi je teško pri duši bilo! Žalio sam njega, što odlazi, a žalio opet što previše misli o Džemili, jer sam se bojao, da mu se ne bi što dogodilo...

(Nastaviće se.)

Hamdija Mulić, — Konjic:

U zlu se ne poništi.

(Iz knjige „Narodno prosvjećivanje".)

Neko reče, da su narodne poslovice, ogledalo narodne duše. Nije se prevario; narod sam o sebi najpraviji sud izriče.

Ima u našega naroda poslovica: „U dobru se ne ponesi, a u zlu se ne poništi“. I dok se zbilja naš narod u dobru i ponese, to se na žalost svaki dan vigja, da se naš čovjek i poništuje.

Ima ljudi u narodu pa hoće, da su već po svojoj prirodi i po svom odgoju u svemu slobodni, da ni jesu muhtač nikomu, ne daju obraz ni pošto, vole i suh hljeb jesti, nego se o tugjoj mucu hraniti. Takvi su ljudi ponosni, što su svoji, na djelu su kremenjaci, i vidiš im na ponošaju, da im se na svačemu vidi odraz plemenštine. Nema ih nikada ondje, gdje se tobožnja čast i slava stječe, ne naturaju se gdje im nije mjesto, a junački se opiru, ako ih kogod s mjesta goni. U njija nema hinjenja ni puzanja; ne umiljavaju se nikome; tugjemu se bogatstvu vesele, a nikad ih radi toga ne mori zavist; sami po sebi su jaki, odrješiti, junaci, a većemu i pametnijemu od sebe daju prvenstvo i čast.

To su svijetli obrazi i karakteri. Srećan narod ima takih ljudi. Njima se na čelu vidi ona ponosna: „Teško meni bez mene". On znade, da je stvoren, da radi i živi krijeposnim životom. I kao mrav prema velikoj moći dragoga Stvoritelja, on se Njemu jedino za zdravlje i rahatluk moli, a uzda se u svoje, i to samo u svoje šake.

Pogledajmo ljude s druge strane. Ima rognjenih prosjaka i danguba, kojima se je još u bešici pričalo o hrani iz tugjih ruku. Taki su ljudi dangube, kukavice i ništice (nule), a sav im je rad i briga: živjeti o tugjoj mucu. To je crna vrsta ljudi i jadan narod u kojemu ih ima!

Narod što god je nekulturniji, sve ima više prosjaka i bogalja. Ljudi, koji su putovali po prosvjećivim zemljama, pričaju, da se rijetko vigjaju prosjaci. Zdravu čovjeku je sramota prositi. Ima ih kljastih i sakatih od poroda, pa opet imaju obraz i usred svoje siromaštine teško im je pružiti ruku za milostinju. Taki ako ništa, a oni uzmu kakav instrument (čalgiju) pa sviraju, ili nose uza se dučančice, pa se pretrgom bave.

Hajde, zagji po našim krajevima. Ima mjesta pa kad si izišao iz vlaka, odmah te susreću s povicima još i mala djeca: „Molim, da ponesem kufer"! A gdje je toj djeci kućni odgoj, gdje mekteb i škola?! Mani, ne pitaj ni za jedno: znaš, da mu mati negdje u kone srče kahvu i puši cigaru, a otac u kahvi otvorio s braćom dembelima slatki razgovor.

U kojemu god mjestu dogješ u čaršiju, vidičeš dosta kahvi. Ko je kahvedžija? Mahom Huso, Haso ili Alija. Nijesu li ovi sve znaci, da je tu naroda dosta lijena i nemarna?!

Već je kućnome odgoju, a posli e i školskome (mektebskome), da u mladeži razvija ljudsku svijest, ponos, dostojanstvo i plemenitost.

Valja djecu živim primjerima dovesti, da vide, da je bez nevolje prosjačenje, ljenčarenje i t. d. gadno i odurno i da onaj koji to čini nema časti ni ponosa. Djeci valja tumačiti, da je samo onaj srećan „koji se uzda u se i u svojih deset nokata”, a radeći tako, moli se Bogu i čuva svoj rz i obraz. Jest, dužnost nam je obazrijeti se oko sebe, pa na kućnome pragu svome otpočeti odgajati ljude svijetla karaktera, koji će biti na diku i ponos svome narodu i otadžbini.

M. Ćazim Ćatić:

Smrt.

Ejne tek'jun, judrik'jel—mevt
Hadis.

Sâm sam u sobi — u mrkoj samoći;
Preda mnom stala jedna sablast niema,
Upiruć u me od kristala oči,
Što vatren led im u zjenici driema.

Ironijom joj usna prelivena
Šuti ko pečat mutnije nebesa —
Tek pandža lako podiže se njena
I po plećima griva joj se stresa.

Ja trnem, drščem bez glasa i daha,
Tu strašnu sfinu gledajuć pred sobom
I grudi moje lede se od straha — —

Čuj, tupa usna tiho joj se miče:
— Ja vječito sam zagonetno biće,
Ruka mi ravna bešikom i grobom...

M. Ćatić:

Kurban—bajramski kandilj.

U tišinu tamnu, u prazninu mraka
Ognjene mu oči bojažljivo zure
I plamne im suze pobožno drhture
Ko tanana parca osmjehnutog maka.

O šta li to gleda krvava mu traka
U toj masnoj tmini, kud vjetrovi jure?
I zašto li plače, dok sve stvari žmure
I dok c'jela zemlja duboka je raka?..

Čuj! crveni jezik nijemo mu zbori: —
Pjesniče, i u mom srcu noćas gori
Životvorna ljubav vječitoga Boga!

I ja žrtvu njemu svojom krvlju palim
I ja mu dobrotu munadžatom hvalim,
Osvjetljujuć tminu suzom bola svoga....

M. Ćazim Ćatić :

Imaginacija.

Pobratimu Š. K.

Oj zašto li vazda sanja moja duša
O dalekom carstvu nepoznate Priče,
U sevdahu čeznuć kao Huma-biće
Mirisa i boje nevigjenih ruža!

Zašto svake noći, kad sav svijet sniva,
Zavodljive oči cvijetnih chimera Kroz
mrak u me glede ko sv'jetlo jezero, Gdje
se naga Pjesma kupa i umiva!

Ta zašto mi narav sanjarsku je dao Bog,
da kule zidam na sunčanoj grani, Gdje su
b'jele noći i rumeni dani !

Zašto, zašto..., kad sam ko crv u prah pao,
Gdje koprenom crnom zbilja mi života
Sve te liepe sanje uvija i mota?!..

=====

Hazim Muftić :

Jedan život

(Crtica.)

Večer je bila oblačna. Nakon dvomjesečne suše, kiše je malo padalo.

U komšiluku se provodilo svadbena veselje; djevojke kolo igrajući pjevale, momci podvikivali. Zbog toga je u okolici bilo živahno.

Ona je sjedila kod pendžera i slušala kako u komšije pjevaju. Slušala je i ugodno se sjećala lanjskoga svog veselja, jer je i ona lani dovedena. Nu sad je očekivala novo svoje veselje. Bila je u blagoslovljenom stanju i očekivala čedo, svoj plod, svoju radost. Samo „Bože daj, da se sretno halasi”! — sve su joj tako govorile. Njezin muž, njezin vječni drug, otišao je nekuda, ima već desetak dana, — kao što često nekuda otide, ne kazavši svojim. On nije bezprijekornog ponašanja, to je svak znao i pripovijedao. Ali ona ga trpi i nada se, da će se popraviti, kad mu ona daruje dar, — svrhu njihovog sjedinjenja. On će

se kajati i iskače od nje oprosta, a ona će tada zaplakati i oprostiću mu sve!

Tada će živiti, — maštala je njezina dobra duša, — skladno njegujući svoju malu milu bebu!

Ona je o tome razmišljala, pa se veselila tom životu.

Noć je minula, dan osvanuo vedar i ljep, zrak bio ugodan i blag. Svak bio zadovoljan zbog lijepa vremena, a osobito težaci.

Na piru se u komšije još više pjevalo. Njega još nema. Može biti, da još za više dana ne će doći. Šta je njemu briga. Zar on i o čem vodi računa! Zar on zna i zar on hoće ikako da zna, šta se može kada dogoditi!

Ona je oko podne rodila — kćerku. Dijete je sasvim zdravo. Žene se našle u pomoći, te dijete primile, okupale, zamotale i povalile da mirno spava.

Ona je bila slaba, kao i sve ostale, nakon poroda, ali se u duši veselila, rado je gledala malu svoju zamjenu.

I sjedila je ona, sjedila sa dobrim ženama. Razgovarala se čitav sahat i pila je kahvu.

Ali do jedan sahat, ona je opet legla ili naslonila se, te zaspala, — zaspala vječnim snom, jer joj je velika pritajena uzrujanost radi neopravdane odsutnosti muževe u ovako svečanom času, kad se obitelj povećava, — opet mnogo ogovaranje i grdnje proti nehajnom mužu od strane mnogobrojnih prisutnih žena — previše djelovala na mlado dobro srce.

Srce joj je puklo, kap ju udarila.

Svak ju je žalio, a najviše zbog male sirotice.

No većina ih, koji su i njega i nju poznavali, kad su za njezinu naglu smrt čuli, rekli su — „rodila se“!

Jer živjeti sa čovjekom, koji imade okamenjeno srce, — koji gleda da ugoditi samo sebi, a o svojim bližnjim ne vodi nikakve brige — nije nikakav život.

I sljedeću noć se je u komšiluku provodilo svadbeno veselje, još življe, jer je bila mjesečina.

Pjesme se pjevale, a i muzike su svirale.

Ona je sinoć ove pjesme sa svoga pendžera slušala i naslagivala se, a noćas je ondje blizu džamije pod zemljom njezino tijelo...

Nazif Resulović:

Jaram.

Ne znam pravo, kada je to bilo, ali mi se sve čini onoga dana, kad se je otelila Ajdinova vezulja. Hajdar bijaše izjutra otišao tu komšiluku Fejzi Malicevom na kahvu. Uprav, kada je Fejzina domaćica pristavila kahveni ibrik uz vatru i stala prženim zrnjem zasipavati mlin, što joj ga je iz Izmira donio dajidža Hajro one godine, kad no je išao na hadžiluk, poviče neko ispred kuće: „O Fejzo!, jesi li kod kuće“ ?

Ovaj nenadani glas neugodno se dojmi i Hajdara Fejzu, te im čisto bi žao, što im taj nezvani gost poremeti raspoloženje, koje si čas prije na njihovim licima opaziti mogao. Fejzo ustade, pogje prama vratima te otvorivši ih ugleda pred kućom Salana Malkina.

— Šta ćeš ti sabahile Salane, da Bog da te vile odnijele?! — reče Fejzo malko šaljivo.

— Pitaš me šta ću! Zar onoliki mi zijan uraditi, pa da ti ne dogjem na hesab — ljutito odvrati Salan.

— Ma kakav sam ti zijan učinio i na kakav si mi hesab došao?, trag ti se zameo Salane! — opet će Fejzo.

— Ama šta kakav zijan? Zijan, koji se lahko ne plaća — odgovori Salan.

Dok se tako njih dvojica prepirahu, dotle je Fejzinica ispekla kahvu i čekala, kad će joj se domaćin ispred kuće povratiti. I Hajdar je izišao iz kuće, čim je čuo svagju izmegju Fejze i Salana.

— II se šališ il ti to zbilju govoriš Salane? — umiješa se Hajdar.

— Nema tu nikakve šale, moj brajko, nego ja ne znam, ko će meni moj jaram namaknuti?, — tugaljivo odgovori Salan.

Pri izgovaranju ovih riječi, moglo se je primjetiti, kako mu glas podrhtava, a lice poprimaljuje žalostan izraz. U isti čas navrle su mu i suze na oči, te bi svako rekao, da je tuđe golema šteta po srijedi.

— Hajdemo u kuću Salane, — Fejzo će — da popijemo kahvu, pa da se ko ljudi porazgovorimo i vidimo, kakvog ti je jarma ne stalo!

Salan se nećkao i otimao, ali mu druge ne bi: morade unići, jer su ga Hajdar i Fejzo silom uveli u kuću.

— Šta radiš, ako si božiji? — reče Fejzinica — kahvu sam davno ispekla, pa je evo i uvrela čekajući te. A vidi ti Salana Malkina u našoj kući ko od želje. E beli će danas nečije magare lipsati!

- Šuti, umukla ako Bog da, — prekine je Fejzo te namignuvši joj, nastavi: — Salanu su vrata naše kuće vazda otvorena. Što ga često nama nema, to je sigurno s toga, jer je čovjek zaposlen. Kako ti to ne promisliš? Haman ste vi žene tanke pameti. Sjedi brate Salane, sjedi i ti Hajdare!

Iza toga im domaćica nalije po findžan crne, te smotavši sva trojica po cigar duhana, počnu — uz odbijanje gustih dimova — srkati kahvu.

— E sad mi onako lijepo razloži, dragi moj Salane, kakav zijan treba da ti platim? — progovori Fejzo.

— Jučer mi je onaj tvoj, što 'no ide u školu, kažu mi neka djeca, koja su tuđe bila, zapalio plot od njive, te mi je u njemu izgorio jaram, koga ne mogu šale pregoriti, — odgovori Salan.

Kad je ovo Salan izgovorio, Hajdar i Fejzo zgleđaše se u nekom čudu, jer su po onoj njegovoj tugi

i suzama zaključivali, da se tuđe radi o mnogo većem zijanu i hesabu, koga je Salan već toliko puta istaknuo.

— Ja sam Salane mislio, da je to, ne daj Bože, nešto golemo, a za jaram ćemo mi lahko, — opet će Fejzo.

Na ove Fejzine riječi bijaše Salan iskolačio svoje goleme oči, te bi čovjek rekao, da se s dušom rastavlja. U isti tren pomoli se na kućnom pragu Fejzin sin Imšir, koji se je bio povratio iz škole na ručak

— Nije lasno, moj brajko, 'onaki jaram nabaviti, jer nema više 'nako sevepli majstora, k'o što je bio majstor Musto, — odvrati Salan.

— Pa nije li svejedno: ili ga načinio Musto ili koji drugi majstor?, reče Fejzo.

— Ja samo znam, da je ovi tvoj obješenjak kriv, pa moje žito ne će više k'o dosad ragjati — promuća Salan.

Pri ovim Salanovim riječima Fejzo sav gnjevan mrko pogleda maloga Imšira, pa ga srdito upita: Kad si uz plot u Salanovoj njivi ložio vatru ?

— Nijesam ja, oče, — u plaču će dječarac — nego Selman Mujkanov i Mušan Redžin, kad su jučer na paši pekli kukuruze.

— Eto Salane, čuj, što dijete kaže, a ja ću ti platiti i jaram i plot, samo da prestanemo s tim besposlicama; nijesmo djeca, — Fejzo će — samo mi još reci, dragi moj Salane, za što ti odsad ne će ragjati žito k'o prije?

Ovdje se je Salan malko zamislio, pa uzdahnivši reče: Nije meni, brajko, za jaram, da je živ majstor Musto; ali pošto 'onakog majstora više ne ragja majka to sam ja iz temelja prop'o. Otac mi je — lahko mu duši bilo — još za života stotinu puta rek'o: „Čuvaj Salane ovaj jaram, jer ga je stari Musto načinio! Otkad sam ga poč'o na volove metati, otada mi se žito rodnom predire".

Svi su u kući najpomnije slušali i pratili govor Salanov, dok ga ne prekide Hajdar: Hajde bolan, ne-moj tu mahnitati; k'o da jaram daje rod!

— Nema, dragi Salane, jaram nikakva posla s rodnom žita, — doda Fejzo.

— I ja imam makar malo mozga u glavi, moj brajko; ja ću na sudu svoj jaram tražiti, — odsiječe Salan.

— Ne znam ja ili je u njoj mozak ili slama samo ti kažem k'o rođenom bratu, da jaram ne ore zemlju, niti daje roda. Ako se ne vjeruješ, hajde sa mnom i s Hajdarom našem mladom efendiji, učitelju u školu, pa će nam on to najbolje razložiti — reče Fejzo.

Iza toga im domaćica nalije još po jednu kahvu, te zapalivši sva trojica po cigar, ispiju kahve i krenu školi.

Kad su došli učitelju, on ih je vrlo ljubazno i susretljivo primio, te pošto je od Fejza saznao za što su došli, ponudi im mjesta, da sjednu i upita:

— Otkad si ti Salane počeo upotrebljavati onaj jaram?

— Ima, ja mislim, osam godina — odgovori on.

— Kakvim si plugom oro zemlju? — opet će učitelj.

— Ovim našim drvenim — odvrati Salan.

— Koliko si puta na godinu oro i jesi li duboko? — upita učitelj.

— Ja mislim tri puta u godini i prilično duboko — odgovori on.

— Jesi li gjubrio zemlju? — učitelj će.

— Jesam, ali ne često — odvrati Salan.

Kad ga je učitelj ovako potanko ispitaio, te dobio jasnu sliku njegova rada oko zemlje, progovori: „Dragi moj Salane! Da je tvoja zemlja dosta dobro žitom ragjala uzrokom je, što si je često i prilično duboko oro, što si je gjubrio i što ti je sjeme valjalo. Jaram kakav mu drago bio samo ne valja li plug, ne uzoreš li što češće i na vrijeme, ne pogjubriš li zemlju i nije li ti sjeme zdravo, ne će ti roditi ni žito. Uzmi ti moj Salane, onaj gvozdeni plug, uzori zemlju nekoliko puta godišnje, gjubri je i zasijavaj zdravim sjemenjem, a jaram neka ti napravi ko bio i makar hakav bio, zemlja će ti se predirati od roda!

Sva su trojica s najvećom pozornošću saslušali riječi učiteljeve, a Salan je sav umiren zahvalio mladom učitelju, što ga je ovako lijepo uvjerio, da jaram nije uzrokom dobrog roda i obilnog ploda, te je — izmirivši se s Fejzom — pri polasku obećao, da će nabaviti drugi jaram i gvozdeni plug.

Životopis jednog megjeda.

(Humoreska.)

Napisao: Husein Gjogo — Mostar.

(Nastavak.)

Vas je zapad zaplamtio u nekoj vatri i u rume-nom žaru, ali se sunce nije vidjelo. Sakrilo se za goli vrh dalekog Lisinja, sasuvši po visovima svoje šarenilo. Još je bio vedar, jasan dan po ravnini i brežuljcima, samo nešto prodoline utonule u nekoj tišini i tankom mrčilu, kan da su željne počinka. Dan je pomalo sve više gubio svoje svojstvo, a noć navlačila tamni veo na cijelu okolinu.

Tada su naši ljudi potjerali kobilu uperivši prema gradu...

Kobila je u početku bila vrlo mirna. Sirota nije ni znala, šta nosi u sepetu na svojoj desnoj strani. Put je s prva bio lijep, ali što se više spuštao niz kose, niz brda prema dolini, postajao je sve teži, uži i kamenitiji. S osobitim oprezom prelažahu preko litica, u kojima su konjske noge uduble nezgodni puteljak, pa se je nekoliko puta desilo, da je konj kod tih mjesta pao i skrhao se.

Pred kobilom je išao Salko vodeći je za jular, a iza nje „dekao“ Mušan; dekao i razgovarao se... Što su dalje išli, to ih je noć sve više zahvatala. Mjesec krupni, puni mjesec izbečio se prema svoj strani. Svi-jetlio pute njima i njihovoj kobili, koja je polagano spuštala noge u kamenice i vratom zatezivala, da se ne bi tovar previše nageo naprijed. Sepet je škripao, ona oduhivala, a njezin topot potkovanih noga nešto jače zvučio u noćnoj tišini.

Ovo noćno društvo išlo ko — obično. Toliko je puta bio svaki seljak u gradu i toliko je puta kobila išla istim putem pod svojim tovarom, pa se i navikla na svoj posao. Ama to putovanje nije bilo nešto obično — megjedu, jer mu je bilo prvi put, da ide u sepetu, na tugjim nogama, na konju. Osim toga mu je Salko namaknuo gustu torbu na glavu, a Mušan upravo nemilosrdno sputio njegove noge sindžiom, da ga je moralo dobro boljeti. Ljudi su mu snagu ograničili, oni su mu i Božji zrak prikratili, pa nije mogao dihati onako, kako je naučio, već koliko je torba dopuštala! S toga megjed zamumlja...

Kobila odjednoč zastade. Bog joj je dao dva uha, da i ona čuje, što se zbiva oko nje. Njima je strigrnula nadrijed i natrag nekoliko puta, ne će li ponovno čuti i raspoznati taj čudnovati glas.

— Deh! — drekne Mušan i osine je vitkim prutom. — Šta stojiš, ta nije vuk!

I ona je morala dalje poći, jer je Mušan prilično tvrda srca spram životinja i jer je Salko teglio za jular.

— Boga mi, Salko — reče Mušan, — mi bismo se mogli namučiti, ako se megjed prokaže.

— Ne će zar — veli Salko i još bolje potegne za jular.

Iza toga su išli jedan sahat. Put je bivao sve ružniji a napredovanje sve teže i laganije. Tovar se jače ljuljao dolje — gori, da je megjed udarao glavom i legjima o sepetovo pletivo kao uzburkani valovi u drvenoj kanti. Toliko klimanje ga smutilo, pa je morao opet — zamumljati.

Kobila puhne žestoko na nozdrve, trgne glavom; i istrže jular iz Salkine ruke. Zastade, onda se malo raskoraci i uzdignuvši glavu visoko, visoko, zahrže.. Oči su joj sijevale kao vatra, a uši strigle na sve strane. Tako je stajala neko vrijeme, a da je ni Salko ni Mušan ne mogoše natjerat, da dalje pogje. Ona je htjela, da pod svaku cijenu budu račun i čisti, i za to je poskočila u stranu, tresnuvši sepetom kao da želi podsigurno saznati, jesu li u njemu šljive ili je u njemu nešto živo i strašno.

— Vidi gjavla! — usklikne Mušan i u nevolji se nasmijao njezinom skoku. — Kao da je čovjek, tako zna! —

— Izmakni se, Mušane, — veli mu Salko, — da te ne udari.

Mušan se zbilja izmakne, omjeri kobilu i put, pod kojim je zijevala jedna prodolina, te pomisli: ako se kobila razbjesni, ode dolje! Ko će onda živ muhtararu dati račun? Za to poviče:

— Tegli za jular, Salko, tegli! — a sam stade lupati prutom po njezinim sapima, neka polazi. Tako je i opet morala naprijed, dok se je megjed ušutio, kao da osjeća, da bi i on pri tom mogao nastradati.

Putem se kobila nije sasvim smirila; okretala se, hrzala i zastajkiivala, ama je opet nosila svoj teret, koračajući po kamenju. Sreća je bila, što je put bio sve to bolji. Sa zadnje okuke, koja je bila na toj strani, opaziše naši putnici u daljini grad, što ga je mjesečina obasjala.

— Fala Bogu! — uzdahne Salko — blizu smo. Još samo da sagjemo na glavnu cestu.

— Onda smo za po sahata u Mujage! — do-metne Mušan.

— Hoće li biti kasno?

— Eno svijeća, još gore!

Naperiše prema glavnoj cesti. Taman pri dnu brda, kako će na glavni put, popuznuše kobili zadnje noge, jer je bilo pri kraju sasvijem koso i pjeskovito. Čitav tovar žestoko tresne o zemlju, a megjed zamumlja svojim strašnim glasom.

Kobila odmah sine na noge kao da je gola, bez tovara. Salko brže bolje uzme za jular pri glavi, da je bolje zadrži, stegavši ga objema šakama, te je povede dva tri koračaja na stranu, na cestu. Tu ona poskoči na prednje noge, okrene se nekoliko puta sa tovarom u vrtlog. Salko pobljedio, a Mušan se smeo, pa samo hodao okolo nje i zviždao, da se umiri.

— Ne bi se ovako plašila — reče Salko — da je nije lani megjed napao i obranio!

— Sigurno je oćutila i prepoznala megjediji glas! — opet će Mušan.

U tom se ponovno stade okretati. Puše na nozdrve kao ciganski mijeh, nešto se raskorači i dobro zahrže. — Odmakni se, Mušane, ubiće te! — opominjao Salko. Tek što se Mušan izmaknuo, odape zadnjom nogom u stranu jedan put... dva put... tri put...

Megjed opet zamumlja kao da pita: šta se to dogagja?

To je mumljanje tako prepalo kobilu, da je kao bijesna poletjela prema gradu, niz cestu, dok je Salko trehnuo o ledinu kao krošnja smokava,

— Šta ti bi, za Boga?! — pitao Mušan priletivši mu u pomoć. — Ma šta bi i kako bi?

— Ne pitaj, brate — tužno će Sulko kao ranjenik, — ne pitaj, veg poteci za kobilom!

Mušan s početka kao da oklijeva; činilo mu se prešnije pomoći čovjeku, nego li trčati za mahnitom životinjom, ama se sjeti, da je kobila muhtarava, te on okupi like i trkom zamače prema gradu vičući: —

Ptoć, ptoć.. mala moja! Ptoć..! Trčao je koliko je god mogao, ama je nigdje još ne opazi, a kamo li dostiže

— Jesu li joj kolani pritegnuti? — dovikivao Salko za Mušanom, ama ga Mušan nije u onom trku ni čuo.

Cesta je bila široka, ravna i okučasta prema bedemima, ispod kojih se protezala. S desne strane, pod cestom, tekao potok. Ako prevali — razmišljao Mušan, trčeći, pa pane u potok, šta će onda biti? A ako još megjed iskoči iz sepeta? Oh! — uzdihivao i dvostrukom snagom trčao niz cestu metnuvši šake na prsa. — Progje prvu okuku, ne vidje nikog, dotrči na drugu, — i opet se ništa ne vidi. ali mu se čini, kao da čuje, da zemlja u daljini tutnji. — To ona trči! — reče u sebi i nastavi trk.

Izbi na treću okuku i tu sreće jednog seljaka na konju. Čovjek okasnio nešto u gradu, pa noćno krenuo svojoj kući, svome selu.

— Bra... bra..te — mucao Mušan od velikog truda i teške zaduhe, — vigje.. vigje li kakvu kobilu, brate?

— A vigjoh gjavla i šejtana! — veli seljak. — Ono nije kobila!

— Je li prevalila to., tovar?

— Nije, ama će sad, ako još nije! — veli seljak.

— Ih, moj brate, — ukorno će mu Mušan, — što je ne ufati? — te opet potrči naprijed.

Za njim gledao seljak, a onda mu dovikne: — Ko će vraga zastaviti i ufatiti? Nadigisila rep, pa kao da je vile gone, a iz sepeta nešto buci ko da su se svi gjavli u njemu sastali! —

Mušanu više došla duša u kotlac, te jedva dihao. Noge mu se zapletale, trk bio lakši i težak. Pas mu se bio otpasao, a tozluci na koljenima spali.

Jedva je nekako stiže pred gradom. Prevalila tovar. Sepet, drva i samar sve je bilo pod njezinim trbusima i visjelo, jer su konapi čvrsto držali zajedno sa kolanom. — Ha, ptoć, ptoć moja zeka, ptoć..! — vikao Mušan iz daljega polahko i mehko, a u duši od jeda i ljutnje ništa što nije zaplakao.— Ptoć, moja zeka! — mirio je on, približavajući joj se i pruži joj desnu ruku kao da nešto daje.

Kobila, sva u znoju i u bijeloj pjeni stala, gicala se i hrzala, gledajuć prema Mušan. Kad je on uhvati za oglav, trgne njim nekoliko puta, da iskali svoju žuć, pa onda poviče:

— O. hoj.. Salko..o.o!

Iz noćne tišine očuje se daleki odziv.

— O..hoj Pohiti, pohiti.i.i., prevalila je..! Pohit..i!

Kad je došao Salko, obojica teškom mukom ponovno natovariše kobilu i sve troje izmoreno nastaviše put. Sad je Mušan prvi išao a Salko dekao idući kroz grad izmegju bijelih kuća i zelenih bašča. Svud je bila tišina i svačija vrata zatvorena. Nije se vidjelo svjetlo u mnogoj kući, jedina Mehina kahva bila otvo-

rena, a u njoj sjedila dva tri mladića, te se igrala „žandara". Mjesečina je sa vedra, plava neba razlila svoje svjetlo po cijeloj prirodi, a reko bi — najviše gledala na naše planinštare, što su krenuli niz mahal u k Mujaginoj kući.

Mujagina je kuća — stara kuća od jednog boja, koju je sagradio njegov dedo. U prizemlju bi stanovao zimi, a čim odali vrijeme, preprtlja u prvi boj, u tri odaje, te bi tu ostao sve dok bi zastudilo. Pred kućom je bila golema, kaldrmisana avlija (dvorište), a za kućom se nalazio prostran vrt, u kome bi Mujaga po vas dugi dan nešto čeprkao, da mu vrijeme lakše progje. Oko cijelog tog zemljišta povučen je zid, samo ovaj nije bio tako visok oko vrta, koliko onaj oko avlije, a to s toga, da se tijekom zapriječi svako gledanje u „tursku" avliju, kuda se žene zadržavaju. Na avliji, u jednom kraju bila je staja za kravu, a u drugom kraju, baš prema basamacima i blizu vrtnih vrata stajala daščara za drva t. j. drvarnica, koju je Mujaga prije dvije godine dao načiniti.

Mujaga je iza, okupacije nekoliko godina bio trgovac, ali je pred sedam-osam ljeta prebacio terezije preko vrata, zatvorio dućan po temelju i otišao kući, da se sasma poda tihom životu. Šta ga je nagnalo na taj korak, ni danas se pravo ne zna. Jedni vele, da je stekao pa mu više ne treba, a drugi — ko svijet! — kažu, da je on čudnog „tabijata" (ćudi), da je mušičav, pa nije mogao dalje da kao trgovac ugagja svijetu i mušterijama.

U kući je imao ženu i kćerku jedinicu, Imenom Fatu, koju je jako volio ne samo s toga, što druge djece više nije imao, nego i za to, što ga je ona plaho pazila i slušala. Oko nje se vrzao najviše neki Alija Mujagin, mlad momak i ona mu se s početka oduzivala, nu kasnije puče tikva i toj ljubavi. Alija je s toga bio najviše kivan na Mujagu, jer je držao, da joj je on zabranio s njim (Alijom) govoriti, ali je u tome svaka krivnja Mujagina bila netemeljita, pošto Mujaga uopće o kakvom „ćosanju" (ašikovanju) nije ništa znao. Fata je sve to tako lijepo krila, da je on vazda mislio, kako njegova šći ni ne zna, šta će to reći „ćosanje". Pravi povod tome prelomu bio je sam Alija, koji je bio vrlo otresit i neodgojen, pa Fata nije htjela da i dalje sluša njegove sramotne riječi psovke, što bi ih govorio po navici, bez temelja i u sasvim nedužnim stvarima.

Baš onaj isti dan pred ručak, kad je Salko nosio megjeda svojoj kolibi, — Mujaginica je naložila vatru na sred avlije, da vari pekmez u golemom, crnom kazanu. U ono isto vrijeme, kad su se ljudi kupili oko hrasta i pili kahvu na planini, — u ono isto vrijeme se okupilo jedno desetak što žena, što djevojaka u Mujaginoj avliji, te s njim (one se

nijesu krile od svog „dede“) zajedno miješale crne šljive sa debelom mečkom, vatru poticale, kahvu pekle i veselile se. Kad je bilo jedno dva sahata pred mrak izvila se je i pjesma naših djevojaka, da se čulo u tri mahale (četvrti). Istina, to nije veselilo Mujagu, već ga još ljutilo, ali je ipak trpio i mislio: hajde deh, nije ni to često!

Nu pjesma je morala prestati, a da nije navršila ni ravan sahat svoje vladavine. Evo zašto!

Očuo „nesretni“ Alija, da je u Mujage veselje pa odmah pohitio, da vidi svoju Fatu i daje kakogod dozove na razgovor, a mislio je: žene su u avliji, pa je Mujaga ostavio kuću i otišao u čaršiju. Došavši do njegovih vrata, prikuči im se i kroz ključanicu poglada u avliju.

Na sred avlije plamsala vatra i nad njom stajao crn kazan, iz koga izbijala para pomiješana sa dimom. Kraj kazana, na jednoj klupici, sjedio Mujaga u ljetnim haljinama i zasukanih rukava, te gledao čitav rad oko pekmeza. Lice mu je sjalo od osjeva a brada bijela i duga, klimala tamo amo. Mujaga se obazirao desno i lijevo, dočim ga Fata dvorila crnom kahvom. — Vidi jarca, što se je kuriso (namjestio)! — reče Alija u sebi. Gledao ga sa nekom mržnjom, te mu nije bilo pravo, da muško stvorenje mogu tolikim ženama traži sebi zabavu. To mu se činilo nešto djetinjasto od starog čovjeka i za to odlučio njegovo zadovoljstvo razbiti.

Alija promijeni glas pa kao kakvo dijete zapita kroz ključanicu: — Je li mi mati tamo? —

Odmah je Mujaga opazio, da to nije dječji glas već nekojeg momka bezobraznika, koji gleda kroz ključanicu u „tursku“ avliju tugje žene i djevojke. Pa kao da je bio pripreman, odgovori: Eno ti je u klanici (pojati) kraj jasala! — tim je htio reći, da mu je krava — mati!

Na to se momak nasmije pravim muškaračkim glasom, a to još više raspali Mujagu. U jedan tren pograbi mečku iz kazana, pa potrči na vrata put Alije. — Pričekaj pasjakoviću jedan! — vikao Mujaga otvarajući zaključana vrata Megju tijekom je Alija podbrusio pete prije nego li je Mujaga sa zamazanom paljačom izletio pred vrata, na ulicu.

Videći da nema nikog, povrati se u avliju, zaključa vrata pa stade vikati: — Ma koji je ono bijo pas mu se mesa nabijo? Koji, koji? Da on gleda „turske“ žene?! Da on gleda u moju avliju?! Oh.. oh..! kliktao on i zavrtao suhim rukama — da sam ga vidijo!

Žene su samo šutile, a djevojke se pokunjile. U Mujaginoj duši kühalo nešto ko u starom Muminovom lončiću i na koncu prevri. Okrene se djevojkama i tresnuvši objema rukama prema njima, zaviče: — Vi, vi ste ovom krive! Vi i vaš jezik! — Iza toga baci paljaču iz kazana na tavan, kehne nogom kahvenu dževzu s findžanima, pa prihvati za uši od kazana. — Šta ćeš to? — pitala ga žena blijeda i drhtava,

— Skidaj!

— Ali za Boga, pekmez još nije varen!

— Skidaj kad ti kažem! — grmi Mujaga.

— Ama, dragi, još samo čejrek pa je gotov! — opet će ona.

— Biva ti mene ne ćeš slušati? — razdreči se on i svom silom povuče kazan s vatre prema sebi. Mujaginica i Fata brže bolje prihvatiše za druge uši ponesoše kazan, jer bi ga inače sam Mujaga prevalio.

— Kuda? — gotovo kroz plač pitala Mujaginica.

— Tu, pod basamake!

— U sobu je bolje da na izvanu ne stoji...

— Šut! — osiječe Mujaga i odmah ode uz basamake u odaju ni ne pogledavši više na avliju.

Žene uvidjele, šta je na stvari i sažalno gledale na tužnu Mujaginicu. Sve ko otrovano i sve ljuto na Mujagu i njegov tabijat. Malo se provrzli po avliji, pospremali neke stvari i nakon toga se društvo razišlo svojim kućama, dok nijesu domaćini ostavili kahve i dućane.

Mujaga je sjeo megju pendžere pod ogledalom na mehku sećiju. Desnu stranu prislonio uza zid, noge poda se potkupio i tako šučuren sjedio puno... puno; sjedio, odbijao guste dimove duhana i razmišljao: E za što će on gledati kroz ključanicu? Za što će on — a nije znao, ko je taj — gledati u tugje avlije tugje žene? Za što deh? — Sto je puta kimnuo glavom i sto puta u sebi rekao: — E za što će gledati u moju avliju? — ama nikad nije mogao doći do tih razloga. — Što je pas, pas, kudrov! — grdio ga on. — Ono je samo, da ljude ezijeti (muči).

Mrak se već spustio na zemlju i sva se priroda smirila u nekom miru i odmoru. Akšam okujisao, lampe se već zažegle po kućama i svjetlo prodiralo kroz pendžere i žarove, dočim je mjesec poplavio čitav grad, sve bašče, kuće i avlije svojom svjetlošću, što je dolazila sa istočne strane.

Mujaga nije išao u džamiju — što mu je bio običaj — u akšam, ni u jaciju, već je obe molitve kod kuće obavio. Više niti je stoga mjesta - izmegju pendžera — silazio, niti je večerao niti i jedne progovorio. Tek iza jacije, kad mu je žena pokušala findžan kahve, on se malo pomaknuo, napunio novu lulu, pa rekao: — Sutra ćeš zorom uzeti krpe i zartarkati onu ključanicu! —

— I ja ću! — reče Fata, da mu uzburkanost umiri. Očito ga je Fata zadovoljila, jer mu se nabori na čelu umanjše i dimovi prorijediše. To je bilo sve što se moglo opaziti, a drugačije je i dalje šutio i srkao kahvu...

Taman je Mujaginica u sebi rekla: — Fala Bogu, kad se malo stiša! — kad opet neko lupne vratima nekoliko puta. ...

— Ma ko je opet? — srdito i uzrujano pita Mujaga sa pendžere. Fata i Mujaginica protrnuše.

— O... Mujaga!... ču se dozivanje

— Ali ko je? — opet će on.

— Otvori, naši smo!

On skoči na tavan, ama prije nego li će niz basamake, vikne: — Fato, posvijetli, jer ne vidim! — Istina, mjesečina je sjala, ama su basamacu bili u sjeni, a povrhu toga je Mujaga imao „kokošiji vid“. Hvatajući se lijevom rukom za priječku od basamaka i držeći u dosnoj tespih, sigje u avliju, pa prihvativši za „erezu“ na vratima i opet zapita: — Ko je?

— Evo ja, Mujaga! — odgovarao netko iza vrata.

— Ama ko si ti?

— Mušan i Salko

— Ehe! — odahne Mujaga i otvori vrata. Salko otvori i drugo krilo od vrata, te sa kobilom unigje u avliju. Mušan sa Salkom hoće da rastovari.

— Šta je to? — pita Mujaga

— Evo brate, drva za te, a sepet nek prenoći kod tebe do sutra. Drugog mjesta ne znamo boljeg.. govori Mušan.

— Mogli ste u han — upade u riječ Mujaga, — eto ga tu u blizini. —

Iz tih riječi uvidi i Mušan i Salko, da agi nije drago, sto su došli. Salko malo promumlja nešto u sebi, a Mušan se dva tri put počeo iza ušiju. — Selam ti je naš muhtar! — veli mu ovaj, ne će li biti što mekši.

— Alejkjumusselam! — uzvikne Mujaga i odmah priupita: — A šta ćete s kobilom? Kod mene, vjeruj se nema mjesta.

A... a! — štucne se Mušanu u duši. — ovdje ti nema selameta! — a onda zapita: Imamo li, Mujaga, gje sepet u suho ostaviti?

Mujaga pokaže prstom na daščaru i pridrži kobilu za oglav, da ne bi pošla k zidovima i otkinula koju grančicu posagjenog cvjeća. Mušan i Salko spodbiše megju se sepet i odnesoše u daščaru. Putem šaptao Mušan: — Duše mi ti, Salko, nema ovdje za nas konaka! Stari „titiz“ (škrtač) ne da ni kobili, da kod njega prenoči.

— A mi ćemo u han, pa šta Bog da!

— Dobro, reče Mušan, — ama ja nemam već pet šoldi!

— I ja sam slabo stao — reče Salko — ali će, valjda, žandari... Tu prestade, otvori vrata od daščare koja su bila kanafom privezana. Nu prije nego će sepet unijeti unutra, zapali Salko šibicu, da razgleda.

Daščara je bila dosta uska, ali duga. Na sredini, iza vrata, stajao dobar direk, koji je podupro sljeme na polovici. U jednom kraju, desno, ležala naslagana, iscijepana drva u dvije „kamare“, a izmegju drva i direkta bilo cjepalo, krupno i izgledano. Unesoše sepet.

— Svezaćemo ga za direk — veli Salko,

— Biva ćeš ga ispustiti?

— Grjehota ga je, Mušane, više mučiti; makar je i megjed...

— Nije, nije brate, jer nas je namučio ko niko živ! Ipak privoli Mušan, da ispusti, a kad mu je Salko htio skinuti torbu sa glave, već je Mušan bio na izvanu i otud svjetlio šibicom. Za tijem pritvoriše daščaru.

Pogjoše obojica prema Mujagi, a Mujaga pogje prema vratima, vodeći kobilu lijevom rukom, a desnom prebirući zrna od tespiha. I to je bio našim ljudima jasan znak, da trebaju tražiti han za konačište.

— Alahemanet! — vikao im Mujaga, premda još nijesu ni izašli iz avlije.

Ko pokisli ostaviše obojica s kobilom kuću i uputiše se niz ulicu, kako će handžiji na konak. Za njima zaškripi stara brava na vratima, a iza toga se oču Mujagin glas: — Fato; posvijetli, Fato, ne vidim izaći!

— E jesi li ga vidio, Salko? zagrižljivo govorio Mušan ulicom: — Stao kod vrata, usurdupio se ko kip.

— Šta ćeš, boji se, da mu u kući ne ostanemo...

— A jesi li ti vidijo onog tespiha u ruci? — ima aršin duljine! — opet govorio Mušan idući, a nakon male šutnje zastane, uhvati Salku za desnu ruku, pogleda ga dobro u oči, pa povjerljivo nastavi: — Moj brate, da ja tebi nešto kažem! Nosi li on i sad žute mestve na nogama, nosi li on vazda tespih u ruci, ostaje li vavijek zadnji u džamiji, — — bježi, bježi od njega ja ti velju! Bježi, brate....!

Ovako je govorio sve do hana.

Kad je Mujaga izašao u odaju, već je bila prostrta postelja. Mehki dušek zapremio trećinu poda, po dušek prostrt bijel čaršaf, a na vrhu metnuta dva duga jastuka i po njima ležao Jastukbez", dočim je na kraju čekao lahki „kumašli“ (saten) jorgan na domaćina i njegovu ženu. Lampa je dobro uštunuta i slabo svijetlo zurilo po prostranoj, bijeloj odaji sa boscanskim namještajem. Mujaga se počeo pripremati na počinak, jer je bilo neko doba noći. Taman kad je nabio stari vuneni čulah na glavu (u njem je vazda spavao) zapita ga žena:

— Šta su ono donijeli?

— Drva stranu i sepet —

— Je li sve nama?

— Nije sepet —

— A šta je u njemu?

— Nisam pit'o, ali mislim da su jabuke iz njihova sela.

Na tom se sve svršilo, Mujaga je poslije toga legao i povukao jorgan na se sve do ušiju, iza njega je legla Mujaginica, a najzadnja bijaše Fata, koja je sasvijem lampu ugasila, pa onda legla na šilte u drugi kraj Sobe.

(Nastaviće se.)

Ljiljanski:

Tragedija duša ili „Bijela ruža“.

(Pjesma u prozi.)

(Nastavak.)

San života.

Kad sitna aprilska kiša sipi ja sanjam san života. Ja se podajem nečem što ne razumi n, ja živim nekim drugim životom, koji je posve daleko od shvaćanja čovjeka... I kad sve žije novim životom, kad cijela priroda preporagja se, kad se drveće počinje zeleniti i slavulj pjevati ja tužim...

Kad ševa pjeva i lastavica cvrkuće tražeći staro gnijezdo, da se smiri, ja osjećam nemir u duši; ja strepim, plašim se nečega! Ja se bojim, ja sanjam za tihi aprilski noći jedan težak san, san o žutom lišću i uveloj „bijeloj ruži“, i o porušenim dvorima moga života. Ja se plašim...

Ja se plašim onog sivog neba iz kojeg sipi tiha aprilska kišica i natapa zemlju — budi život!..

Ja se tada prenosim u život maštanja, lutam za Fata Morganom i umaram se... Živim u halucinacijama, preživljujem život sanja — ideala..

A poslije se vraćam u zbilju potišten — rastrovan...

Ah, taj život što ga moja bolesna duša stvara, ah taj san što ga moram sanjat svake godine kad nastanu aprilski dani...

U dalekoj začaranoj zemlji u dvorima čiji prag nije ljudska noga prekoračila upoznao sam nju... Tamo sam je vidio, tamo zaljubio i poveo je iz tih dvora, gdje je carevala u carstvu mladosti, ljepote života i cvijeća.

Čuvarica „svetog gaja“ zaspala gledajući kako se cvijeće razgovara, cvjeta i miriše...

Ona je zaspala, a ja došao pred zlatna vrata i pokucao.

... I tad je ona izašla, otvorila sedam brava, sa sedam zlatnih ključeva.

— Kuda ovuda putniče?

— Iz svijeta Pakosti na krilu Sanja dogjoh, da se napijem na izvoru Života napitkom prave Ljubavi..

— Ulaz je svima zabranjen iz svijeta Pakosti! Ovdje živu samo sretni, a mi ih dvorimo, ovdje ne dopire plač gladnog svijeta, ovdje se ne osjeća težina života. Pogji odavlen stranče, pogji u tvoj Svijet, jer za te nema mjesta ovdje! Naš život ne ćeš razumiti.

Jecala je čitava priroda — vasseljena plakala; padala sitna aprilska kiša...

Pogled. Mio, blag, angjeoski, začarajući...

— Stranče! — čuo sam opet njezin glaz iza vrata — bijedan si, ugji da se odmoriš, ako ti je srce čisto, a duša bez grijeha, ako te savjest ne grize...

Oćutio sam dodir jedne mekane ruke, vidio sam je uza se, u veličanstvu mladosti, života ljepote.

... I pošli šuteći alejama samotnog gaja... Mjesec se krao kroz gusto granje, mirisale ruže i karanfili, pjevale ptice i slavulji.

Prolazili časovi u sreći, u ljubavi...

Nestalo mjeseca i sjalo žarko sunce. Oko nas nije bilo cvijeća, ni ptica, čarobnog dvora ni tajinstvenog gaja...

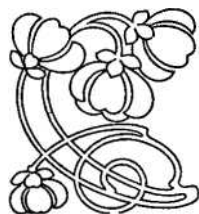
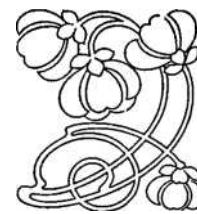
Okolo nas korovlje, trnje i nedogledna pustinja. A nekakav opor, fatalem glas ori se više naših glava kao grmljavina:

„... I pogjite u Život da osjetite njegov teret i slast Rada...“.

Ona je drhtala i plakala. Ona je htjela u začarane gajeve; a ja je poveo nepreglednom nirvanom, kroz koju nije bilo puta ni staze...

Hranu sam joj vadio iz zemlje, noktima gulio korijenje i ljuštio koru lješnika. A kraj izvora rada spleli od drvlja i pruća vrata pustoj kolibi, da se zatorimo od krvožednog tigra i lava...

(Nastaviće se.)

Narodne umotvorine.**Za sevdahom.**

Na svijetu se naći ne mogaše,
Što Alibeg ljubu milovaše,
Od mila je Zerre-Kadom zvaše,
Ona mu se ljepše odzivaše:
— Lepe beže, rumen karanfile.
Od mila je na krilu držaše,

Na krilu mu šećer kahvu pila,
Kahvu pila s njime besjedila.
Beže ljubu šalom prikorio:
— Mila si mi vjerna ljubom moja,
Ti bi meni još milija bila,
Da bar imaš od srca evlada.
Voma teško Alibegovici,
Što joj reče beže Alibeže,

Ona njemu odmah odvrtila:

„A Boga mi, beže Alibeže,
Sebe ženi — a mene udaji,
Da vidimo ko nema evlada“.

Druga njemu biti ne mogaše,
Već se na vjek rasti' milom ljubom.
Nju je dao svome Siliftaru,
A on uze Siliftara seku.

Još ne progje ni godina dana,
Rodi sina Siliftarovica,
A u njega ni spomena nema.
Još ne progje ni druga godina,
Opet rodi Siliftarovica,
Ona rodi sina od naramka.
Ne svrši se ni treća godina,
Rodi sina Siliftarovica,
A u bega ni prilike nema.

Hrani majka tri sina nejaka,
Pothranila da čini veselje,
Da pokaže begu Alibegu,
Da je bio na krivome putu,
Kad je ljubu šalom prikorio:
— Da bar imaš od srca evlada, —

Ali ona nije tome kriva,
Što beg nema od srca evlada.
Kad su sinci majci ponarasli,
Sunet čini Siliftarovica,
Šenluk čini za nedjelju dana; Sve
pozivlje na svoje veselje,
Sve komšije age a i bege.
Mudra bila Siliftarovica,
Mudro djeci kuma odabrala,
Odabrala tetka Alibega.

Svi pozvani došli na veselje,
I pred njima beže Alibeže,
Siliftar ih dobro dočekao.
Redom ajan sjeo do ajana

U odaji Siliftarovice,
Pa su oni šenluk zametnuli,
Zametnuli šenluk pa veselje.

Djecu šalje Siliftarovica
U odaju da goste pozdrave,
A gosti će djecu darovati,
Darovati kako koji može.

Majka djecu svoju svjetovala:
„Čujete li moji sinci dragi!
Pametno mi goste pozdravite,
Svima redom ruke poljubite,
I svom tetku begu Alibegu:
Njega djeco u skut i u ruku I u
bradu i pod njim sedžadu.

Luda djeca mudar savjet prime,
Savjet prime odu u odaju.
Svima oni ruke poljubiše,
A svog tetka bega Alibega
Poljubiše u skut i u ruku,
I u bradu i pod njim sedžadu.

Begovo se srce raskipilo,
Raskipilo pa se ražalilo,
Gledajući male sokolove.
I sad njemu vrlo teško bilo,
Gdje je reko svojoj vjernoj ljubi:
— Da bar imaš od srca evlada, —
Pa ga muke svakojake muče.

Puče srce tetka Alibega,
Od žalosti, koja se ne kaže,
Pa se tuđe beže prevalio,
Prevalio pa je zanimio.

Misle ljudi: bega zaboljelo!
Al se beže dušom rastavio
Od žalosti za starim sevdahom.

F. Čavkič.

ZDRAVLJE.

Zrak i ljudski organizam.

Zrak ili vazduh (uzduh) okružuje našu zemlju na 75 km. visine. Svakom organskom biću, a time u prvome redu i čovjeku potreban je zrak za život uz hranu, svjetlo i toplinu. On je za zemlju i njene stanovnike ne samo zbog svojih kemijskih sastojina najvažniji životni uvjet, nego još više, zbog svojih fizikalnih svojstava: težine, gustoće, prozirnosti, pruživosti, gibanja, vlage i rasprostranjanja svjetla, topline, zvuka i munjine.

Atmosferski zrak pritišće na našu zemlju, a time pritišće i na samoga čovjeka. Na odraslom čovjeku taj pritisak iznaša oko 20.000 kg. Malo je nevjerovatno da sam čovjek drži na sebi toliku težinu, ali kad se pomisli, da naše tijelo okružuje zrak, a suprot toj težini — opire joj se zrak, koji se nalazi u samom našem tijelu, vrlo je vjerovatno, da na našem organizmu ne čutimo nikakva tereta. Nutrašnjost naša je ispunjena i tekućinama, koje se ne dadu stlačiti, pak na taj način i atmosferski zrak — ta ogromna težina — nije nam teška, ne osjećamo je. Unutrašnji zrak našega ti-

jela stoji u nekom odnošaju, prema vanjskom zraku tako, kad bi, recimo, ne stalo unutrašnjeg zraka u našem tijelu, tad bi ga vanjski zrak stlačio. A kada bi ne stalo vanjskoga zraka, tada bi se unutarnji toliko raširio, da bi naše tijelo na sve strane ispucalo. Ovaki odnošaj atmosferskog zraka neophodno je nuždan za čovjeka, jer mu on promiče disanje, pomaže i uzdržaje optoku krvi, gibanje tjelesnih sokova; u opće, drži sve unutrašnje organe i zglobove da se ne raspadnu.

Pošto je tlak zraka u nizinama mnogo veći, a u velikim visinama je mnogo slabiji, to se kod ljudi, koji obitavaju na visokim predjelima, zbog te tlačivosti pojavljuju tako zvane gorske bolesti. — Ovakove bolesti sastoje se u tom, što čovjeka oslabe. Nastaje jače lupanje srca, gluhoća, umornost drijemež itd. Kod stanovnika u srednjim visinama je normalniji život, te mu unutrašnji organi vrlo povoljno za svoj opstanak rade. Tu se osjećamo mnogo zadovoljniji i zdraviji, jer nas umjerenost zraka čisto oživljuje.

U zraku ima i vlage, koja dolazi u nj isparivanjem, te ga jednoc ima više, a drugi put manje u uzduhu. Čim je zrak suhlji, to on u sebe prima i veću količinu vlage, a dočim ako je zasićen, vrlo je slabo u se prima. Ovakov zrak — zasićen vlagom — slabo djeluje i na naš organizam, jer naše tijelo izlučuje kroz svoje pore (šupljike) i pluća veliku množinu vlage, a zrak ne može da to primi, te nastaje zastoj, što slabi naš organizam.

Gibanje zraka — vjetrovi — vrlo su povoljni za naše zdravlje. Oni su važni jer neprestance obnavljaju vazduh, dovode kisik i odvođe škodljive sastojke, što se nalaze u zraku; oni su pravi zračni ventilatori. Zračne struje utječu različito na čovjeka. Sjevernjak i istočnjak utječe povoljno na naš organizam, jer osvježuju i uzbuguju disala. Reumatičnim i prsobolnim ovakovo strujanje može naškoditi. Naglo isparivanje iz našeg tijela, te razdraživanje plućnih disala škodljivo je za sušicave i reumatične, dočim topli a vlažni vjetrovi, kao što je jug i zapadnjak, smanjuje isparivanje, te ovima nijesu toliko pogibeljni.

Zrak u kojem ima prašine nečist je i vrlo škodljiv po naše tijelo. U toj prašini nagomilane su čestice životinjskih, bilinskih i rudnih sastojina. Ove s prašinom uvlačimo u pluća, a kroz njih u krv i u cijelo naše tijelo, te one razdražuju, pak na taj način proizvode razne katare i upale, a najpogibeljnije su za pluća.

Čisti i svježiji zrak potreban je za ljudski organizam — za zdravlje, te ga moramo tražiti i nastojati, da se samo u ovakom zadržajemo — u njem da živimo.

Kao što biljka zakržljavi, ako joj nema svjetlosti i zraka, u dovoljnoj količini, tim prije će zakrž-

ljaviti i ljudski mladi organizam — dijete, ako se ne kreće u svježem i čistom zraku. Dijete je obično najveći dio dana u sobama, a za njegov razvoj je potreban čist svjež zrak, to moramo nastojati da ga priskrbimo, ako ne ćemo imati kržljavce, koji malim udarcem vremena pogibaju.

Osobito u gradovima su prostorije, gdje obitava ljudski organizam, često ispunjen nečistim i škodljivim zrakom, a ovo treba izmjenjivati, ako želimo usčuvati čvrst organizam, čestim zračenjem tih prostorija. Osobito se mora paziti na one prostorije gdje se spava, da se dobro vjetre.

Ako se u mjestu pojave kojekakve epidemične bolesti, najprije će se ukalemiti ondje, gdje gospodari nečisti zrak. Zarazili se samo epidemija na bijednike u ovakovim stanovima, eto onda žrtava, koje hametom ruše i razaraju.

I količina zraka utječe na naš organizam. — Čovjeku je potrebno za njegovo zdravlje: u bolnici 40 — 80 kubičnih metara, u privatnim stanovima 25-30, u školama 7-15, a u spavaćim sobama 20 kubičnih metara. Ništa se većma ne osvećuje čovječijem bivstovanju kao nedostatak zraka. Kod stanovanja, osobito gdje se dulje vremena ostaje, a prostor je mali, koji je zapremljen živućim stvorovima u većem broju, najviše škodi na njihov organizam, te djeluje ubitačno.

Kod našeg naroda, osobito siromašnijeg je običaj da svoje sve prostorije — svaki otvor začepi, čim nastane mali znak zime — jeseni, i to ne otvara, dok ne sine žarko sunce o Gjurgjev-danu. Kakav tu mora biti tek zrak? Možda u jednoj sobici stanuje jedna cijela porodica od 10-15 lica, te se mora da truje nečistim uzduhom, i — mora da propada. Često zračenje mnogo doprinosi, te se pokvareni zrak nadomjesti dobrim, što mnogo doprinosi zdravlju ljudskog organizma. A to baš treba kod ovakovih malih zatvorenih sobica, da se sačuva zdrav ljudski organizam.

Zračiti treba izjutra valjano, za tim poslije objeda i večere, a to osobito ondje, gdje se danju i noći u istom prostoru obitava. U onim prostorijama gdje se danju ne prebiva, nego se samo noćiva, ovakove prostorije treba ostaviti posvema otvorene sve do pred spavanje. Ako si u sobi preko cijeloga dana, potrebno ti je, da bar pred spavanje sobu prozračiš, ako ti nije nikako drukčije bilo moguće, e si je onoga dana vjetrio.

Slabo zračene sobe djeluju i na san, jer čovjek u ovakom prostoru slabo ili neuredno spava, spadaju ga razni neugodni sni i veći je dio noći u besanici. Osobito se to opaža kod male i nejake dječice, koja se — u ovakim prostorijama — cijele noći koprcaju, tuku nogama i stenju. Ovakova su djeca i po danu mlitava, blijeda i tamna, a 0 zdravlju se ne može ni govoriti, jer su blijeda, mršava i zakržljala tijela.

Više zraka! Ova deviza morala bi lebditi pred očima svakog ljudskog organizma, ako se hoće, da se potrebna količina — za organizam dostatna zraka ima, te organizam od kojekakvih tjelesnih i pogubnih napadača spasi i uzdrži.

Jedna mana, koja se ne da mimoići, jest ta, što u našim sobama ima i cvijeća koje se goji, u loncima, ili se nabrano drži u čaši s vodom. Ovo se isparava, te samo kvari zrak, a time i škodi onima, koji su tu privezani da obitavaju. I mokro rublje je škodljivo po dihanje, te ga treba odstraniti iz sobe. Ono se isparuje, a ona ispara je samo na štetu ljudskog organizma. Vrlo je gadan običaj, da se uz peći suše mokre čarape, gunjci, vlažno rublje i ini predmeti. Sve je ovo samo na štetu ljudskog organizma. Ono, što nam može škoditi, odstranimo, pa ćemo i naš organizam zdrav očuvati i ojačati!

I pušenje je, ne samo za onoga škodljivo, ko puši, nego i za onoga, ko mora u onome dimu biti, osobito na dulje vrijeme — kod spavanja. Ko je pri-

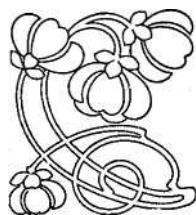
moran u ovakim prostorijama spavati, taj mora prije spavanja sobu dobro prozračiti, da izadje dim, a ovoga da zamjeni čisti zrak. Ako su djeca već pozaspala, treba ih za vrijeme zračenja dobro pokriti, da se ne nahlade.

Ostavljanjem mangale sa žerom u sobi preko noći je vrlo škodljivo, jer najbolje sastojke zraka baš odvuče gorući ugljen, a nama ostavlja najubitačnije sastojke zraka, te smo prinuždeni da ostatke udišemo. Kod ovakovih slučajeva dogodi se često, da mnogi s neznanja i zaglave, jer ga je onaj pokvareni zrak ugušio.

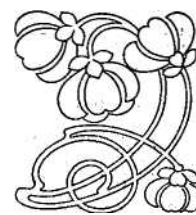
Vjetrenje ili zračenje soba je neophodno potrebno, jer čist zrak može samo da koristi organizmu, a nipošto da škodi, stoga otvarajmo često prozore i vrata, da nam ta blagodat resi naše domove, pak ćemo mi i naše pokoljenje biti čvrsta i zdrava organizma.

Refik.

=====

LISTAK.

Iz islamskog svijeta.

Porast Muslimana. — Prošle godine je u Indiji poraslo pučanstvo Islama što rođenjem, što prelazom na Islam za 1,050.000 osoba.

Muslimani na Javi. Koliko se vidi iz pisanja listova na Sudejshom otočju, Muslimani se iz dana u dan množe i njihova privreda i bogatstvo sve više napreduje. Pa, ma da Muslimani imaju prestiž nad ino-vjercima u svakom pogledu, ipak im Holandija smeta u svakom pogledu u općoj prosvjeti naroda. Vrlo se boji ta uprava muslimanskog napretka u prosvjeti naročito od savremeno uregijene nastave, pa zapostavlja muslimane i — zalagajući prvake masnim plaćama i odlikovanjima — cijedi žestoko narod u poreznom pogledu.

Hazreti Omerov novac. — U posjedu veletržca Hasan ef. Akčere u Simberu nalazi se jedan srećeni novac, koji je pripadao Hazreti Omer, a nosi datum 20. godine po Hidžretu.

Raunijev. U Oremburgu u Rusiji nedavno je umro glasoviti musliman Šakir ef. Ramijev, vlasnik listova „Vakta" i „Sura". Merhum je bio vrlo zauzetan čovjek, posjedovao je, uza sve ljudske vrline, velike zlatne rudokope u Uralu, na kojima je milione zaradio. Osim

što je izdavao „Sura" i „Vakt" podizao je i mnoge škole i medrese, potpomagao obilno sva korisna islamska poduzeća i tako ostavio iza sebe vječnu uspomenu u islamskom svijetu. Bog da ga nadari firdevsi-ala dženetom!

Pomirba Muslimana i Budhista. Muslimani i Budhista u Indiji su stupili u složan i zajednički rad, koji im je Engleska ometala kroz mnogo godina, potpirujući među njima mržnju u svoju korist. Sada je ovaj pakt svratio na se veliku pažnju engleskih političara.

Muslimani se bude. Indijanske novine pišu, da između muslimanskih porodica — nastanjenih na granici Indije i Afganistana — i između Engleza ne vladaju najbolji odnošaji, što Englesku dosta zabrinjuje, pa da s velikom požrtvovnošću igra prijateljsku ulogu prema Turskoj u pitanju današnjeg rata.

Gasprinski otvara mektebe u Bombaju. Smailbeg Gasprinski, vlasnik i urednik uvaženog islamskog lista „Terdžumana" na Krimu u Rusiji, osnovao je nedavno nekoliko musl. škola u Bombaju o svom trošku. O tome pišući engleski list „Bombaj-Gazeti", veli: „Smailbeg Gasprinski uspio je, da do sada u Rusiji osnuje ko pet hiljada mnkteba, u kojima se praktično predaje, tako da djeca već za 40 dana znaju dobro čitati i pisati. Ruski muslimani, a naročito oni iz Si-

birije, Turkestana i srebnje Azije su od toga vidjeli velike koristi, pa svim silama rade dalje na podizanju svoje prosvjete. Sada se je eto Gasprinski zaputio i u Indiju, da otvara musl. škole vlastitim trudom i svim potrebitim troškom od sebe.

Tako Gasprinski iz Rusije u Bombaju. — A mi?....

Književnost

Književni pupoljci, tako se zove nova knjiga, koju je o svom trošku izdao vrlo poštovani književnik gosp Josip Milaković, prof. učiteljske škole u Sarajevu

Još poodavna je bilo javljeno općinstvu, da će ta knjiga izaći sa probranim gradivom, što su ga naši učiteljski pripravnici tekom mnogih godina (od 1887, do 1911) bili sabrali za svoj almanak. I premda u Knjiž. pupoljcima nije ni pola te gragje izneseno, opet je bogat sadržaj te knjige. U njoj su 92 umjetne pjesme, 20 pripovijesti i crtica i 11 poučnih članaka Saradnika je 47 osim g. Milakovića, koji je napisao lijep predgovor sa potrebnim podacima o nekim piscima i o samome djelu.

Ova nova knjiga podiže ugled cijelom učiteljskom staležu; ona je po svojoj vrsti prva knjiga u našim zemljama, a po lijepome sadržaju zauzima odlično mjesto među svim almanacima izvan granica naše domovine. Mladi i poletni učit. pripravnici, gotovo sve sami rođeni Bosanci i Hercegovci, metnuše u Knjiž. pupoljke želje i čežnje svoga srca, misli i ideale svoje duše, opisaše zgrade i nezgrade svoga roda — ukratko oni svojim intelektualnim silama upriješe u narodna kola, pomogoše narodnoj knjizi. To je napredak za cio narod, to je razvitak bosanske književnosti, koju sve više uvažuju i Srbi i Hrvati izvan granica naše domovine. U Knjiž. pupoljcima vidimo mlagje radove nekih sadašnjih učitelja, koji su se već istaknuli na književnom polju, a vidimo — na žalost — da je nemila smrt otrgnula nekoliko talenta' ili da su radi životnih poteškoća neki odložili pero, pa šute..., mjesto da povećaju kolo učitelja književnika. Razno gradivo, koje sadrži ta knjiga, potječe od sinova našeg naroda, uzeto je iz sredine njegove, ono je s toga izneseno u narodnom svjetlu, što čini, da će sa tijekom gradivom biti zadovoljni naši ljudi i naša mladež. Pjesme, pripovijesti i crtice — to su grančice raznog cvijeća utrgane u raznim krajevima i sastavljene u rukovjet narodu na dar — to su Knjiž. pupoljci! I ko god ne čita sa duplim naočalima, koji ne čita za to da stvar kudi, već da uživa u tihom i solidnom štivu, taj će biti zadovoljan sa tom knjigom toliko, da će je i svojim prijateljima preporučiti. Tu nema teških misli, da čitatelja umaraju, niti velika uzrujavanja, da mu škodi. Sve je lako, veselo ili blago a interesantno,

te je za to knjiga prikladna za gjačke knjižnice i za darove dobrim učenicima.

Mi je od naše strane toplo preporučujemo ne samo našoj omladini nego i odraslima. Ujedno žalimo, da zbog malog prostora ne možemo donijeti opširnije razglabanje barem o istaknutijim suradnicima te knjige. Stoji za učenike 3 K, a inače 4 K, te se može dobiti kod izdavatelja u Sarajevu (učiteljska škola).

Kulturne bilješke,

P R A V I L A

Udruženja bosansko-hercegovačke ilmije. (Bosna ve herceg džemijeti ilmijesi).

(Nastavak.)

§ 29.

Ako je predsjednik odsutan ili zapriječen zastupa ga u svemu podpredsjednik.

§ 30.

Tajnik vodi zapisnik u sjednici glavnog odbora kao i na glavnim skupštinama, potpisuje predsjednikove zapisnike i sve druge isprave i vodi društvenu prepisku.

§ 31.

Blagajnik vodi blagajničke knjige i odgovara u prvom redu za blagajnu ulaže novac društveni u sigurni novčani zavod, čija je centrala u zemlji izvan Bosne i Hercegovine, vodi popis društvenih članova, naplaćuje članarinu, isplaćuje društvene račune. Blagajnik ne smije imati u ručnoj blagajni više od 200kr.

§ 32.

Ni jedan izdatak ne smije blagajnik učiniti bez potvrde predsjednika ili njegova zamjenika.

§ 33.

Predsjednik bez predhodnog pitanja glavnog odbora može sa blagajnikom zajedno izdati u društvene svrhe svotu od 50 kruna uz naknadu odobrenja odbora. Svaki veći izdatak mora biti predhodno odobren u sjednici glavnog odbora.

§ 34.

Knjižničar vodi knjižnicu i odgovara zato, stavlja predloge o povećanju iste, izdaje knjige na pročitavanje članovima i brine se o tačnom vraćanju.

§ 35.

Svi članovi glavnog odbora iz Sarajeva solidarno su odgovorni za imovinu društva, a vanjski u kolika su djelovali u stvaranju zaključaka.

VIII.

Dužnosti glavnog odbora.

§ 36.

Glavni odbor ima pokrenuti jedan društveni list koji će zastupati društvene interese (§ 38). Odbor daje pravac listu i postavlja glavnog i odgovornog urednika, odnosno redakcioni odbor (§ 40).

§ 37.

Glavni odbor ima dužnosti:

1. da bude u granicama ovih pravila prestavnik društva;
2. da svim silama radi na tome, kako bi se što bolje izvršivao zadatak društva;
3. da upravlja svom društvenom imovinom;
4. da na vrijeme saziva kako redovne, tako i izvanredne skupštine i da za njih ustanovljuje dnevni red sa svojim predlozima;
5. da se stara o valjanom uregijvanju lista;
6. da tačno izvršuje sve zaključke glavne skupštine;
7. da predlaže glavnoj skupštini za počasne članove one muslimane i muslimanke, koje su otvaranjem vjerskih učevnih zavoda, potpomaganjem muslimanske siročadi — a navlastito hodžinske — te omogućivanjem štampanja dobrih isl. djela učinili vanredne zasluge isl. milletu u ovim zemljama, za čiju dobrobit imade raditi ovo društvo, ili na drugi način omogućiti društvu ispunjavanje njegova cilja;
8. da na vrijeme izašilje opomene onim društvenim članovima, koji su zaostali sa uplaćivanjem društvene članarine (vidi § 18).
9. da izdaje diplome dobrotvorima, utemeljačima i počasnim članovima društva (vidi § 12);
10. da stavlja predloge glavnoj skupštini o tom, u kakve će se svrhe trošiti prihodi onih vasijeta, za koje musija nije ništa odredio (§ 13);
11. da sastavlja godišnji izvještaj o svom radu kao i o djelovanju društva i da ga podnosi glavnoj skupštini;
12. da predlaže glavnoj skupštini proračun o prihodu i rashodu društva;
13. da nastoji za tim, da se položaj i materijalno stanje muallima (vjeroučitelja), imama i muderrisa poboljša;
14. da vodi brigu oko toga, kako bi se izbacila novčana pomoć u obliku stalne potpore ili inače siromašnim redovitim članovima društvenim i njihovoj siročadi od vakufa, općina, zem. vlade ili potpornih društava;
15. da u izvanrednim slučajevima daje potpore postradalim redovitim članovima, naročito muallimima, vjeroučiteljima, imamima, muderisima i njihovim porodicama;

16. da prati rad naših autonomnih vlasti, naročito na polju vjerske prosvjete, kao i to, da li se njihov rad uopće podudara sa osnovama šerijati-mohammedije;

17. da obavješćuje milleti- islamiju o eventualnoj uporabi ili zanemarivanju svojih dužnosti od pojedinih ovih vlasti i da poduzima nužne korake protiv toga kao i protiv svačega, što ide na štetu milleti-islamije, pa potjecalo odaklen mu drago.

18. da izragjuje i izdaje potrebite knjige, odnosno, da podnosi glavnoj skupštini predloge o izradbi i izdavanju potrebnih knjiga u korist društva;

19. da sklapa ugovore za izdavanje raznjak izvoda u korist društva;

20. da prosugjuje i pretresa rasprave i predloge, što su ih redovni članovi pismeno glavnom odboru podnijeli, pa da odregjuje, koji će se od njih pred skupštinu iznijeti. Ako je po njegovom mišljenju koji prijedlog ili rasprava za pretres na glav. sknpštini neumjestan, tada će glavni odbor pozvati dotičnog člana da to povuče, istaknuvši stvarne razloge za to. Ako pak dotični član izbjegava povući svoj prijedlog ili raspravu, tada odlučuje glavna skupština, da li će se o tom raspravljati ili ne.

(Nastaviti će se.)

RAZNO.

Gentleman.*) Čitajući danas različite knjige i prateći pisanje javne žurnalistike, nailazimo vrlo često na izraz „gentleman“. Ovaj izraz, koji je svojina engleskog jezika, neki Englezi pridaju sami sebi ili drugim osobama, što u najviše slučajeva ima da označi pojam: „plemić“.

Pošto se ovaj predikat i u nas pojedincima po gdjekad dodaje vrlo je pogrešno, upotrebili se u gore istaknutom značenju.

Riječ „gentleman“ u našem jeziku u opće nije moguće nikakvim izrazom posve tačno izkazati, kao što i mnoge oznake stvari i svojstava u različitim drugim jezicima. Tako na primjer mnogi jezici nijesu u stanju naći zgodan izraz za našu, riječ: „bruka“ i dr.

Hoćemo li baš da nagjemo u našem jeziku približno — sadržajem odgovarajući — sličan pojam za izraz „gentleman“, to će, ma da ne odgovarao formalnoj upotrebi za titulu i bez da je smisao posve iscrpljen, po prilici u mnogo slučajeva dostajati izraz: „poštenjak“.

Jedan engleski list o ovome piše; „Nazovemo li nekoga „gentleman“, to time ne trebamo praviti nikakove razlike izmegju višeg i nižeg, izmegju ranga i službenosti, izmegju bogatstva i siromaštva. Ne,

*) čitaj: džentlmen.

razlika je čisto duševna. Ko je iskren, vjeran i pošten, ko se vlada čovječno i uljudno, ko se načinom svoga poštenoga poslovanja i prosugjivanjem uzdiže iznad ostalih ljudi i ništa mu drugo ne treba osim zadane riječi da obećanje ispuni, taj je „gentleman“ — pravi poštenjaković.

Sat kao kompas (buzola). Ljudi su zu kompas pronašli mnogo sredstva u prirodi, pomrću kojih se tud i tamo arijentiraju — snalaz.e Kao najobičnija, kojima se ljudi već odavna pomagahu, jesu: razne zvijezoe, mnogo šumsko drveće, sjena i t. d.

Ništa za to nije tako pouzdanije od džepnoga sata. Sat se položi posve vodoravno (horizontalno) preda se tako da mu je mala kazaljka okrenuta prema suncu. Iza toga se raspolovi prostor izmegju male kazaljke i broja dvanaest. Ona stranu, na koju je polovište okrenuto, označuje posve tačno jug.

Radi boljeg razjašnjenja debro će nam poslužiti ovaj primjer: Okrenemo li malu kazaljku, kad je na satu osam, to će jug biti u smjeru broja deset, jer: polovina izmegju 8 i 12 jest 10.

Da se džepni sat može upotrebljavati kao buzala malo je kome poznato. Na ovo je najprije došao Stanley, kad je putovao u unutrašnjost Afrike. Kad su ga pri povratku zapitali, odakle je saznao za ovu tako jednostavnu metodu, odgovorio im je, da nije nikada o tome ništa čuo.

Usta i brada. U prošlom je vijeku Izašlo jedno djolo pod naslovom: „Izvršna, korisna i za čitanje ugodna knjiga glasovitog i vrlo učenog astrologa*) Arcandama“. U ovom djelu pomenuti astrolog prosugjuje korakter pojedinih ljudi po obliku usta i brade.

Po obliku usta ocjenjuje on pojedinca na ovaj način: Jesu li usta velika i razvučena (dugačka) pokazuju strogu i u ratu hrabru narav. Čovjek takovih usta većinom je raskošan i raspikuća. — Vrlo dugačka usta, koja izgledaju kao da su nožem razrezana, označuju grabežljiv, okrutan i zloban karakter, kao što ga imadu grabežljive morske ribe. Ljudi s takovim ustima uvijek se hvale, hvastaju i premnogo govore, ništa ne znaju i mnogo lažu. — Mala usta predočuju plašljiva, mirna, ali nevjerna čovjeka. — Onaj u koga su usne izbočene i zadebljale, pokazuje da je prljave, opake i okrutne naravi. — Usta, koja izgledaju golema, a otvor im je posve malen, pokazuju u savezu s nasmijanim očima, da je takav čovjek niskog mišljenja, ljubitelj plesa i svečanosti. On još imade tu manu da prečesto laže. — Onaj pako, koji pri govoru usta samo na jednu stranu otvara, lošeg je karaktera i vrlo nevjeran.

*) Astrolog je onaj, koji po zvijezdama gata.

Prema tome kakvog je oblika brada u pojedinih osoba, rečeni astrolog ističe njihov karakter ovako: Dugaška brada dokazuje, da njezinog vlasnika ne mogu lako zla preobvladati; no takav je čovjek obično ugursuz i umišljena nezalica, koji prividno lijepo izgleda. — Ljudih male brade trebamo se klonuti i čuvati, jer osim što su prepuni bezboštva i nevaljaština, oni su obično špijuni, te sličie zmijama. — Je li brada okrugla, to pokazuje mekoputnost (nježnost), kao što žene većinom okruglu bradu imadu.

Brada čestitog čovjeka treba da je gotovo četverokutna.

Poruke i odgovori uredništva.

Travnjanina: Vaše smo pismo primili. Naš nakladnik ustupio nam je i Vaše prijašnje pismo, te Vas molimo, da nam rad pošaljete. Kako vidite u ovom je broju došla na red ona stvarca. Ostalo smo primili na znanje. Hvala na pažnji!

J. K. T. Onu oveću radnju, što ste poslali, donićemo u jednom od slijedećih brojeva. Selam!

Ibrnil Vatan: Poslato smo primili. Hvala na brizi i zauzimanju. Ovakog građiva imamo dosta na zalihi.

Čovkič: Pošaljite ono, što ste obećali. Selam ! *R.*

H.M. u Č. Kako vidite i ovo smo donijeli.

X—. Poslano povraćamo natrag sa primjedbom, da primamo radove samo od muslimana.

Našim prijateljima / pretplatnicima !

Pošto se je polu godine navršilo, umoljavamo gg. pretplatnike, koji nam nijesu poslali pretplatu za drugo polugodište, da nam je što prije pošaljuju, inače ćemo obustaviti šiljanje lista.

Istodobno stavljamo do znanja, da list nikom ne šaljemo ko unaprijed ne pošalje pretplatu bar za pola godine.

Uprava „BISERA“.